

Vironkielisten suomenoppijoiden alkuvaiheen kielenkehitys paikallissijojen valossa

Henna Elomaa

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Helmikuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / Humanistinen tiedekunta

ELOMAA HENNA: Vironkielisten suomenoppijoiden alkuvaiheen kielenkehitys paikallissijojen valossa

Pro gradu -tutkielma, s. 51, 2 liites.

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus / suomen kieli

Helmikuu 2023

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on suomea toisena kielenä opiskelevien viroa ensikielenään puhuvien kielenoppijoiden alkuvaiheen kielenkehitys. Kielen kehittymistä tarkastellaan tutkimalla nominien paikallissijataivutuksen kehittymistä. Tutkimusaineisto koostuu valmistavassa luokassa yhden lukuvuoden aikana kuvatussa Long Second -aineistosta, josta tarkastellaan vironkielisiä suomenoppijoita.

Tutkimusalana on oppijankielentutkimus. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii ajatus kielen käyttöpohjaisuudesta ja kielen kehittymisestä käytössä eli siitä, että kieli on jatkuvasti muuttuva kommunikoinnin ja yhteisössä toimimisen väline, joka ei tule koskaan valmiiksi. Aineisto on analysoitu kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden (CAF) käsitteistä kehitellyllä DEMfad-metodilla. Tässä tutkielmassa DEMfad-mallin käyttöä on sovellettu valmistavassa luokassa opiskelevien lapsien suomen puhutun kielen kehittymisen tutkimiseen paikallissijoja tarkastelemalla.

Tutkimuksen aineistosta on poimittu kaikki kolmen vironkielisen suomenoppijan lausumat, joissa he käyttävät paikallissijamuodossa olevaa nominia. Lisäksi on poimittu mahdollisuuksien mukaan myös niitä lausumia, joissa nominia olisi pitänyt taivuttaa paikallissijassa, mutta näin ei ole tehty. Aineisto on enimmäkseen poimittu Long Second -aineiston litteroinneista, mutta monia kohtia olen myös tarkistanut videoidusta aineistosta. Aineiston keräämistä ja analysointia hankaloitti kielenoppijoiden ensikieli eli viro, koska monessa kohdassa ei voinut olla varma, onko lausuma tarkoitettu sanottavaksi viron kielellä vai suomen puhekielellä. Näitäkin tilanteita on tutkimuksessa esimerkkeinä ja niitä on analysoitu, koska vaikka lausuman kielestä ei ole varmuutta, on jokainen kielenkäyttötilanne kuitenkin kielenoppijalle tärkeä ja aina kun kieltä käytetään, on sillä jokin tarkoitus. Niissäkin tilanteissa, joissa lausuman kielestä ei voi olla varma, on kielenkäyttäjä kuitenkin useimmiten saanut sanomansa keskustelukumppanilleen ymmärretyksi.

Aineiston informanttien suomen kielen taito kehittyi runsaasti lukuvuoden aikana, kun tarkastellaan heidän käyttämiään paikallissijamuotoisia nomineja. Jokainen informantti käytti suomenkielistä paikallissijamuodossa olevaa nominia syys- tai lokakuun aikana. Vaikka aluksi informantit käyttivätkin runsaasti loppuheitollisia vironkielisiä päätteitä, lukuvuoden lopulla jokainen käytti suomea puhuessaan lähes aina suomen yleiskielen mukaisia sijapäätteitä.

Aineiston analyysin perusteella voidaan todeta myös, että informanttien kielitaito kehittyi tarkkuuden kannalta melko tarkaksi seitsemän kuukauden aikana. Jokainen informantti käytti lukuvuoden lopussa lähes aina kontekstiin sopivaa sijapäätettä. Hyvin harvoin kävi myös niin, että sijapäätte oli jätetty liittämättä sellaiseen yhteyteen, johon se kuuluu.

Suomen kielen oppimista varmasti auttoi informanttien ensikieli eli viro, koska virossa on samantapainen sijataivutusjärjestelmä kuin suomessa. Jos aineistoksi olisi valittu jonkin muun kuin vironkieliset informantit, olisi suomen kielen oppiminen edennyt todennäköisesti eri tavalla kuin vironkielisiä tutkittaessa. Aineistosta voisikin jatkaa tutkimusta vertaamalla eri kielisten kielenoppijoiden suomen kielitaidon kehittymistä paikallissijojen käyttöä tutkimalla.

Asiasanat: oppijankieli, DEMfad, suomi toisena kielenä, valmistava opetus, kielenkehitys

Sisällys

1	Johdanto	3
1.1	Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	3
1.2	Tutkimusasetelma	4
1.3	Tutkimuksen rakenne	6
2	Tutkielman keskeisiä käsitteitä	8
2.1	Kielen kehittyminen	8
2.2	Kompleksisuus, tarkkuus, sujuvuus	9
2.3	Puhuttu kieli	9
3	Vertailussa suomen- ja vironkielen nominijärjestelmät ja paikallissijat.....	11
3.1	Nominit	11
3.2	Sijataivutus suomen kielessä.....	12
3.2.1	Yksipäätteiset sijat	14
3.2.2	Illatiivi.....	14
3.3	Viron nominijärjestelmä	15
3.4	Suomen- ja vironkielen paikallissijat vertailussa.....	16
4	Aineisto ja metodi	17
4.1	Aineisto	17
4.1.1	Long second -aineisto	17
4.1.2	Valmistava luokka.....	18
4.1.3	Aineiston rajaus.....	18
4.2	Metodi	21
4.2.1	DEMfad-malli	21
4.2.2	DEMfad-mallin soveltaminen tässä tutkimuksessa	24
5	Paikallissijat vironkielisten suomenoppijoiden puheessa	26
5.1	Tilanne lukuvuoden alussa.....	26
5.2	Lokakuu	27
5.3	Marraskuu	30

5.4 Lukuvuoden puoliväli joulukuussa ja tammikuussa	34
5.4.1 Paikallissijat Ebban puheessa lukuvuoden puolella välissä	34
5.4.2 Paikallissijat Eetun puheessa lukuvuoden puolella välissä	35
5.4.3 Paikallissijat Eimarin puheessa lukuvuoden puolella välissä	36
5.5 Helmikuu.....	36
5.6 Maaliskuu ja huhtikuu.....	39
5.7 Paikallissijojen käyttö tarkkuuden ja distribuution näkökulmasta.....	40
5.7.1 Ebba	40
5.7.2 Eetu	41
5.7.3 Eimar.....	42
5.8 Eri paikallissijojen käyttö määrällisesti kielenoppijan puheessa	43
5.8.1 Ebba	43
5.8.2 Eetu	44
5.8.3 Eimar.....	45
5.9 Päätevariantit puhutussa kielessä	46
6 Lopuksi.....	47
Lähteet.....	50
Aineslähteet.....	50
Muut lähteet	50
LIITE 1. Long Second -hankkeen litterointimerkit	52
LIITE 2. Luettelo tutkielman taulukoista ja kuvista.	53

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Suomen kieli eroaa monista maailman isoista kielistä sijaituvuusjärjestelmällään. Kun esimerkiksi englannin- ja saksan kielissä jossain olemista tai jostain poistumista ilmaistaan prepositioilla, taivutetaan suomen kielessä nomineja sijamuodoissa. Suomea toisena tai vieraana kielenä opiskelevan voi olla haastavaa tietää, kuuluuko sanoa *odotan sinua kadunkulmassa* vai *odotan sinua kadunkulmalla*. Näiden sijamuotojen ero on hämärä myös rakennuksesta puhuttaessa. Mikä ero on sillä, ollaanko *koululla* vai *koulussa*? Esimerkiksi näissä tapauksissa adessiivin ja inessiivin päätteiden vaihtelu aiheuttaa niin pienen merkityseron, että ensikielinenkin suomenpuhuja saattaa joutua miettimään, mikä ero valinnalla on.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää alkeiskielitaidon tasolla olevien vironkielisten suomenoppijoiden suullisen kielitaidon kehittymistä. Kehittymisen tutkimiseen käytän nominien taivutusta paikallissijoissa. Sijamuotojen tutkiminen on mielekästä, koska runsas sijapäätteiden määrä on yksi suomen kielen erityispiirteistä ja sijamuotojen runsaus on usein yksi perustelu suomen kielen vaikeudelle. Sijamuodot rajasin kuuteen paikallissijaan, koska niillä pystyy ilmaisemaan monia ihmisen olemiselle tärkeitä asioita, kuten liikkumista ja paikassa olemista. Lisäksi erityisesti sisä- ja ulkopaikallissijojen käytöllä saadaan aikaan kielen pieniä merkityseroja.

Ulkomaan kansalaisten määrä kasvaa Suomessa joka vuosi. Vuonna 2017 määrä oli jo noin 250 000. Ylivoimaisesti suurin kansallisuusryhmä on viron kansalaiset, joita oli vuonna 2017 yli 50 000. Toiseksi suurimpana ryhmänä on venäläiset, joita oli lähes 30 000. (Tilastokeskus: Ulkomaan kansalaiset.) Ulkomaalaistaustaisia on huomattavasti enemmän: vuonna 2017 heitä oli noin 385 000. Ulkomaalaistaustaiseksi katsotaan henkilö, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt muualla kuin Suomessa. (Tilastokeskus: Ulkomaalaistaustaiset.) Kieliryhmistä Suomessa suurin on venäjää ensikielenään puhuvat: heitä oli vuonna 2017 lähes 80 000. Viroa ensikielenään puhuvia oli noin 50 000. (Tilastokeskus: Vieraskieliset.) Viro ja Venäjä nousevat kärkeen siis sekä kansalaisuuksia että ensikieliä katsottaessa. Olen valinnut tutkimukseni informanteiksi vironkielisiä suomenoppijoita, koska he ovat yksi suurimmista vieraskielisten ryhmistä Suomessa. Vironkielisten informanttien tutkiminen on mielenkiintoista myös suomen- ja vironkielten samankaltaisuuden ja siten myös oletettavan siirtovaikutuksen vuoksi.

Sanna Mustonen (2015) on tutkinut aiemmin suomea toisena kielenä puhuvien kielitaidon kehittymistä paikallissijataivutusta tutkimalla. Mustosen aineisto koostui nuorten ja aikuisten suomi toisena kielenä –oppijoiden kirjallisista teksteistä. Mustosen tutkimusaineiston nuoret oppivat kieltä sekä koulussa että vielä enemmän varsinaisessa käytössä esimerkiksi ystävien ja koulukavereiden kanssa. Aikuisten kielen oppiminen rajoittui enemmän luokkahuoneessa opettajan antamaan opetukseen. Tutkimustulokset osoittavat, että kun kieltä opitaan käytössä, on se heti alemmilla tasoilla lähtien tarkempaa ja varioivampaa kuin pelkästään oppitunneilla opittu kieli. Aikuisten kielenoppijoiden ongelmana on Mustosen tutkimuksen mukaan se, että heiltä vaaditaan melko hyvää kielitaitoa ennen kuin he pääsevät erilaisiin yhteisöihin, kuten työhön tai koulutukseen, osallisiksi. Nämä yhteisöt kuitenkin olisivat avain kehittyneempään kielitaitoon.

Vaikka käytänkin kielen kehittymisen tutkimiseen nominien sijataivutusta, tutkielman tavoitteena ei kuitenkaan ole vain selvittää sijamuotojen käyttöä ja niiden kohdekielen mukaisuutta. Tavoitteena on sijamuotojen avulla tutkia sitä, miten vironkielisten suomenoppijoiden suomen kielen suullinen taito kehittyy kielenoppimisen alkuvaiheessa. Nominien paikallissijataivutuksen käyttäminen tutkimuksessa on mielekästä ja mielenkiintoista suomen ja vironkielten samankaltaisen sijataivutusjärjestelmän vuoksi. Vaikka aineiston informantit osaavat jo ennestään taivuttaa nomineja sijamuodoissa, joutuvat he kuitenkin uuden haasteen eteen opiskellessaan suomen kieltä. Sekä suomen että viron kielissä on sijataivutusjärjestelmä, mutta uutta kieltä opiskellessa joutuu kielestä riippumatta harjoittelemaan lukemattomia uusia sanoja, kielenpiirteitä ja säännön- sekä epäsäännönmukaisuuksia. Vaikka vironkieliset kielenoppijat saavatkin mallin nominien taivutukseen ja moniin sijapäätteisiin omasta ensikielestään, on mielekästä tutkia, miten ja milloin he oppivat käyttämään suomen kielen sijapäätteitä.

Aineistoni käsittää noin seitsemän kuukauden pituisen ajanjakson, jonka alkupiste on melko pian sen jälkeen, kun informanttini ovat saapuneet Suomeen. Tavoitteenani ei ole kartoittaa kielenoppijoiden tekemiä virheitä, vaan tutkia sitä, kuinka heidän suullinen kielitaitonsa kehittyy seitsemän kuukauden aikana.

1.2 Tutkimusasetelma

Tutkielman tavoitteena on selvittää viroa ensikielenään puhuvien lasten alkuvaiheen kielitaidon kehittymistä. Kielitaidon kehittymistä tutkin paikallissijamuotoisten nominien käytön osalta sekä niiden käytön kehittymistä noin seitsemän kuukauden aikana. Jotta tutkimus antaa mahdollisimman monipuolisen kuvan kielen kehitymisestä, tutkimuskysymysten avulla tarkastellaan sijamuotojen

käyttöä mahdollisimman monipuolisesti eli paikallissijojen ilmestymistä oppijankieleen, sujuvuutta, tarkkuuta ja sijamuotojen päätevariantteja.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Koska suomenoppija käyttää ensimmäisen kerran paikallissijassa olevaa nominia?
2. Miten vironkielisen suomenoppijan nominien paikallissijojen käyttö kehittyy valmistavan opetuksen vuoden aikana tarkkuuden ja distribuution näkökulmasta?
3. Kuinka paljon eri sijamuotoja käytetään ja muuttuuko eri sijamuotojen määrät oppijan puheessa vuoden aikana?
4. Minkälaisia paikallissijojen päätevariantteja vironkieliset suomenoppijat käyttävät puhutussa kielessä?

Koska nominien sijataivutus on tärkeä osa suomen kieltä, oletan suomenoppijoiden käyttävän niitä melko pian lukuvuoden alettua. Hypoteesini on, että kieli ja nomien sijataivutus opitaan ainakin osittain melko nopeastikin. Kuten Mustonen (2015) väitöskirjassaan totesi, oppivat nuoret kielenpiirteitä melko nopeasti, koska he käyttävät kieltä myös vapaa-aikanaan. Paikallissijojen päätteisiin vaikuttaa todennäköisesti myös informanttien ensikieli eli viro. Koska viron kielessä on käytössä suomen kielen kaltainen sijamuotojärjestelmä, jossa päätteet ovat kuitenkin loppuheitollisia ja näin lyhyempiä kuin suomen kielessä, saattavat viron kielen vaikutuksesta informanttien tuottamat paikallissijat heti alusta alkaen muistuttaa suomen kielen puhekielisiä muotoja, esimerkiksi *talos*, *talost* ja *talol*.

Paikallissijat ovat tärkeitä, jotta pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan tarkasti. Suuren eron virkkeiden merkityksessä voi aiheuttaa esimerkiksi ulkopaikallissijojen ablatiivi ja allatiivi vaihtelu.

(1) Minä tulen koululta.

(2) Minä tulen koululle.

Edellisissä esimerkeissä sijamuotojen vaihtelu aiheuttaa eron siinä, lähdetäänkö vai tullaanko. Sen sijaan pienemmän eron seuraavassa virkkeessä aiheuttaa sisäpaikallissija inessiivin ja ulkopaikallissija adessiivin vaihtelu.

(3) Minä olen koulussa.

(4) Minä olen koululla.

Edellisissä esimerkkivirkeissä näkyy sisä- ja ulkopaikallissijojen ero: inessiivillä on ilmaistu koulun sisällä olemista, adessiivilla koululla oleilua, mikä saattaa tapahtua koulun pihalla. Paikallissijojen

tarkalla käytöllä pystytään siis ilmaisemaan sekä suurempia eroja että pienempiä merkitysvivahteita. Tästä syystä kielenkehityksen tutkiminen paikallissijojen avulla on erityisen mielekästä. Koska paikallissijat ovat kielenkäytössä tärkeitä esimerkiksi tarkan paikan, tilan ja olemisen ilmaisemisessa, oletan niiden ilmestyvän kielenkäyttäjän puheeseen melko nopeasti.

Tutkielman innoittajana ja teoreettisena viitekehystenä toimii ajatus kielen käyttöpohjaisuudesta ja kielen oppimisesta ja kehittymisestä käytössä. Kieltä harjoitellaan ja opitaan, jotta sitä pystyttäisiin käyttämään ja jotta itseään pystyisi ilmaisemaan ymmärrettävästi. Kieli on tarkoitettu käytettäväksi, mutta valmiiksi se ei tule koskaan. Käyttöpohjainen teoria sopii tutkielmani pohjaksi, koska aineistoni on kuvattu autenttisissa kielenoppimistilanteissa. Juuri tällaisissa tilanteissa kieli kehittyy sitä käytettäessä.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkielma etenee johdannon jälkeen toisen kielen oppimiseen. Tutkimuksen lähtökohtana on kieli kehittyvänä ilmiönä. Kieltä ei siis opita tai omaksuta, vaan kieli on jatkuvassa muutoksessa oleva kehittyvä väline. Toisessa luvussa esitellään tämä tutkimukselle suunnan antava teoreettinen viitekehys. Lisäksi toisessa luvussa käsitellään muita tutkimuksen kannalta tärkeitä toisen kielen kehittymisen käsitteitä. Näitä ovat kompleksisuus, tarkkuus ja sujuvuus. Toisessa luvussa esitellään myös aineiston kannalta tärkeäksi nousevaa puhutun kielen oppimista verrattuna kirjoitettuun kieleen.

Tutkielman kolmas luku käsittelee suomen- ja vironkielten nominijärjestelmiä sekä tutkielman kannalta tärkeitä sijamuotoja, niiden käyttöä ja erityispiirteitä. Tässä tutkielmassa kielen kehittymistä tutkitaan paikallissijojen valossa, joten sijamuodoista esitellään erityisesti inessiivi, elatiivi, illatiivi, adessiivi, ablatiivi ja allatiivi. Lisäksi siinä vertaillaan suomen- ja vironkielten paikallissijoja ja niiden päätteiden eroja. Koska kaikki informantit ovat vironkielisiä ja virossa nominien sijataivutus on samantapainen kuin suomessa, kielten välisen siirtovaikutuksen sekä ylipäätään informanttien käyttämän kielen ymmärtäminen vaatii nominijärjestelmien ja sijataivutuksen vertailua.

Neljännessä luvussa esitellään tutkielmassa käytetty Long second -aineisto sekä tutkielman aineiston rajaus. Neljännessä luvussa kerrotaan myös valmistavasta luokasta, sen tarkoituksesta ja toiminnasta. Tutkielmassa käytetty aineisto on kokonaisuudessaan kuvattu valmistavassa luokassa, joten valmistavan luokan toiminnan ymmärtäminen on tärkeää. Lisäksi neljännessä luvussa käsitellään tutkimuksen metodina käytettyä DEMfad-mallia.

Viides luku etenee niin, että ensin käydään läpi koko lukuvuosi ja sen aikana käytetyt paikallissijaiset nominit järjestyksessä alusta loppuun. Ensin tarkastellaan informanttien suomen kielen taidon lähtötilannetta ja siitä edetään lukuvuoden puoleen väliin ja edelleen aineiston viimeisiin oppitunteihin maaliskuu- ja huhtikuulle. Tämän jälkeen paikallissijojen käyttöä tarkastellaan DEMfad-mallin tarkkuuden, distribuution, käytön määrän ja lopuksi päätevarianttien kautta. Viimeisessä kuudennessa luvussa pohditaan kielen kehittymistä aineiston analyysin ja DEMfad-mallin pohjalta.

2 Tutkielman keskeisiä käsitteitä

2.1 Kielen kehittyminen

Kieli ei ole koskaan valmis, vaan se muuttuu jatkuvasti. Kieltä ei siis varsinaisesti omaksuta tai opita, vaan kieli kehittyy. Oppimisen tai omaksumisen voi siis ajatella kertovan siitä, että kieli on joskus valmis, täysin opittu taito. Näin ei kuitenkaan ole, vaan kielitaito voi mennä eteenpäin, se voi välillä pysähtyä ja välillä voi vaikuttaa jopa siltä, että jo saavutettu kielitaito heikkenee. (de Bot–Larsen-Freeman 2011, 6.) Tällä tarkoitetaan sitä, että kielenoppija voi käyttää jotain uutta oppimaansa rakennetta, mutta sitten se katoaakin hänen kielestään joksikin aikaa. Kieli saattaa välillä muuttua kielennormien vastaiseksi, kun kielenkäyttäjä etsii rakenteelle oikeaa muotoa. Kieli kehittyy käytössä ja kieltä opitaan ympäristöstä. Kun kieltä opitaan esimerkiksi puhumalla ja kuuntelemalla, virheellisiä muotoja voi helposti tulla. Tämä saattaa johtua suomen puhekielen poikkeavuudesta yleiskieleen nähden.

Kielen kehittymisessä saattaa tulla taantumavaiheita, jolloin kielenoppiminen ei vaikuta etenevän. Tällaista vaihetta kutsutaan kielen stabiloitumiseksi. Fossiloitumisesta voidaan puhua, kun kielenkehitys ei vaikuta etenevän, tai kielenkäyttäjän kieleen jää jokin virheellinen muoto. Tämä virheellinen muoto saattaa vaikuttaa siltä, että kielenkäyttäjä ei osaa tai pysty korjaamaan sitä oikeaksi, vaan hän käyttää jatkuvasti väärää muotoa. Todennäköisesti hän kuitenkin pystyisi virheellisen muodon korjaamaan, mutta ymmärretyksi tullessaan hän ei välttämättä näe tarpeelliseksi nähdä vaivaa uuden muodon harjoittelun eteen. Virheet voivat toisaalta olla automatisoituneet niin, että korjaaminen vaatisi runsasta harjoittelua. Tällaisessa tilanteessa kielenoppijan motivaatio tai taito ei välttämättä riitä. (Nissilä ym. 2006, 136.)

Kun kieltä tarkastellaan käyttöpohjaisesta näkökulmasta kielen oppimisen ei ajatella perustavan sääntöihin, vaan kieli jakaantuu konstruktioihin eli osiin, joita kielenoppija oppii kieltä käyttäessään. Konstruktiossa yhdistyvät muoto, merkitys ja tilanne, jossa kieltä käytetään. Kielenoppija ei siis ajattele kieltä käyttäessään kielen sääntöjä, vaan perustaa uudet ilmaukset aiempien pohjalle. Kielenoppija käyttää siis aiemmin käyttämäänsä tai kuulemaansa ilmausta uusia ilmauksia muodostaessaan. (Mustonen 2015, 43–44.)

Kun suomea toisena kielenä puhuva kielenoppija opiskelee suomen kieltä, ei häntä kuitenkaan pyritä muuttamaan suomalaiseksi. Kielen opetuksen tarkoituksena on antaa kielenoppijalle mahdollisuus päästä mukaan hänen haluamiinsa tai tarvitsemiinsa suomenkielisiin yhteisöihin. Kielitaito saattaa

tarjota pääsyn mukaan tällaisiin yhteisöihin tai ainakin auttaa siinä. Jotta yhteisöihin on mahdollista päästä mukaan, ei kielitaidon kuitenkaan tarvitse olla ensikielisen veroinen. (Aalto ym. 2009, 404.)

2.2 Kompleksisuus, tarkkuus, sujuvuus

Toisen kielen oppimista voidaan tutkia sujuvuuden, tarkkuuden ja kompleksisuuden (complexity, accuracy, fluency) käsitteiden avulla (Housen 2012, 2). Käsitteitä voi käyttää sekä suullisen että kirjallisen kielitaidon kuvaamisessa että kielen kehittymisen tutkimisessa. CAF:in kolme ulottuvuutta on määritelty 1990-luvulla (Housen–Kuiken 2009, 461), niin että kompleksisuus on kielen yksityiskohtaisuutta ja monipuolisuutta (Ellis 2003, 340), tarkkuus on kykyä tuottaa virheetöntä tekstiä ja sujuvuus on kykyä prosessoida kieltä ensikielisen nopeudella (Lennon 1990, 390) tai kuinka paljon tekstin tuottamisessa ilmenee keskeytyksiä, epäröintiä ja korjauksia (Ellis 2003, 342).

Tutkijoilla ja opettajilla on ollut käsityksiä siitä, että kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden käsitteet olisi tarkasti määritelty. Käsitteiden määrittely ei ole kuitenkaan yksiselitteistä, ja ne onkin monissa tutkimuksissa määritelty eri tavoilla. (Housen–Kuiken 2009, 462–463.) Tarkkuus määritellään usein sen mukaan, miten hyvin oppijankieli vastaa kielenormeja. Sekä puheen että kirjoituksen sujuvuutta voidaan tutkia tuottonopeutta, taukoja ja korjauksia tarkastelemalla. (Housen–Kuiken 2009, Palviainen ym. 2012.)

Kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden käsitteitä on käytetty toisen kielen oppimisen tutkimuksessa runsaasti. Itse en suoraan käytä näitä käsitteitä, vaan niiden eräänlaista sovellusta eli DEMfad-mallia. Kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden ymmärtäminen auttavat kuitenkin DEMfad-mallin käsitteiden ja toisen kielen oppimisen ymmärtämisessä.

2.3 Puhuttu kieli

Suomen kielen puhuttu kieli eroaa usein suuresti kirjoitetusta kielestä. Sanoja lyhennetään, käytetään erilaisia sanoja kuin kirjoitetussa kielessä, tahallisia ja tahattomia kirjakielestä poikkeamia ja virheitä tulee jatkuvasti, eikä niitä lähellekään aina korjata. Oman tutkielmani kannalta puhutun kielen vaikutus näkyy erityisesti sijapäätteiden loppuheitossa. Loppuheitolla tarkoitetaan sananloppuisen vokaalin poisjättämistä (VISK §37). Osa sijamuodoista on identtisiä, kun niistä jää loppuheiton ansiosta viimeinen kirjain pois. Esimerkiksi adessiivissa oleva *alhaalla* ja allatiivissa oleva *alhaalle* kuulostavat samalta, kun viimeiset kirjaimet jäävät puhutussa kielessä pois: *alhaal*. Tällöin sanojen ero tulee ilmi vain kontekstista: *Mä oon tääl alhaal*. ~ *Mä meen tonne alhaal*.

Lisäksi murteet tuovat oman lisänsä puhutun kielen eroihin (VISK §82). Murteiden vaikutuksesta pois voi jäädä myös sijapäänteen konsonantti, jolloin sananloppuinen vokaali kuuluu puheessa normaalisti. Itse voisin Loimaalaisena hyvinkin kysyä uudelta tuttavaltani, että *asuksää täsä talosa*. Toisaalta konsonantti voi joissain murteissa jäädä pois myös sanan lopusta, kuten esimerkiksi illatiivimuotoisen sanan *hevoseen* : *hevosee* (VISK §39).

Koska puhuttu kieli eroaa kirjoitetusta kielestä, tuo tämä oman haasteensa myös oman tutkielmani tekemiselle. Informanttien tekemiä virheitä en omassa tutkielmassani tarkastele, mutta puhuttu kieli ja loppuheitto saattavat osittain vaikeuttaa aineiston analysointia. Kaikissa tilanteissa en välttämättä pysty sanomaan varmaksi, oliko informantin tarkoitus käyttää adessiivia vai allatiivia, koska niiden puheasu saattaa muistuttaa hyvinkin paljon toisiaan loppuheiton ansiosta. Lisäksi puhutussa kielessä ei voi olla varma, onko jokin virhe jäänyt korjaamatta siksi, että on saanut itsensä virheestä huolimatta ymmärretyksi vai eikö virhettä ole osattu korjata. Kirjoitetussa kielessä virheet yleensä korjataan, mutta puheessa ne saattavat herkemmin jäädä korjaamatta.

3 Vertailussa suomen- ja vironkielen nominijärjestelmät ja paikallissijat

3.1 Nominin

Sanat voidaan jakaa sanaluokkiin. Yhteen sanaluokkaan kuuluvat sellaiset sanat, jotka ovat morfologisilta ja syntaktisilta sekä ainakin jollain asteella myös semanttisilta ominaisuuksiltaan samankaltaisia. Samaan sanaluokkaan kuuluvien sanojen keskeinen kriteeri on taiputus. Sanojen taiputuksen perusteella sanat voidaan jakaa nomineihin, verbeihin sekä adpositioihin, adverbeihin ja partikkeleihin. Nominin taipuvat sijassa ja luvussa, kun taas verbit taipuvat persoonassa, tempuksessa ja moduksessa. Adpositioilla, adverbeilla ja partikkeleilla ei ole taiputusta tai ne taipuvat vain osittain. (ISK §438.)

Edellä mainitut kolme sanaluokkien pääryhmää voidaan jakaa alaryhmiin. Näihin alaryhmiin sanat jaetaan tyypillisesti niiden syntaktisten ja semanttisten ominaisuuksien perusteella. Nominin voidaan jakaa neljään alaryhmään: substantiiveihin, adjektiiveihin, pronomineihin ja numeraaleihin. Substantiiveille tyypillistä on, että ne taipuvat kaikissa sijoissa ja niihin voidaan liittää myös omistusliite. Adjektiiveja käytetään usein substantiivien määritteinä, jolloin ne kongruoivat substantiivin sijan kanssa. Pronomineista osa taipuu muiden sijamuotojen lisäksi myös akkusatiivissa, joka ei ole muiden kuin pronomien sijamuoto. Numeraalit eroavat aiemmista ryhmistä niiden merkityksen kautta eli ne kuuluvat lukujärjestelmään. (ISK §438.)

Substantiiveja voidaan taivuttaa luvussa ja sijassa. Substantiivit ovat joko yleisnimiä erisnimiä. Yleisnimet eli lajinimet (appellatiivit) tarkoittavat esinettä, oliota tai asiaa. Erisnimet (propriti) identifioivat yksilön muista saman luokan tai lajin jäsenistä. Substantiiveilla voidaan viitata konkreettisiin, olemassa oleviin, fyysisiin entiteetteihin tai abstrakteihin entiteetteihin. (ISK §551.)

Myös adjektiiveja voidaan taivuttaa luvussa ja sijassa. Suomen kielessä adjektiivit eivät yleensä viittaa tarkoitteisiin, kuten substantiivit, vaan niillä luonnehditaan olioita, asioita, asiantiloja ja tilanteita. Useimmilla adjektiiveilla voidaan ilmaista myös suhteellisia ominaisuuksia, eli niillä on komparatiivi- ja superlatiivimuodot. Osaan adjektiiveista voidaan liittää possessiivisuffiksi. Adjektiiveilla voidaan muodostaa adjektiivilauseke, joka toimii substantiivin etumääritteenä ja predikatiivina tai predikatiiviadverbiaalina. (ISK §603.)

Pronomineilla ei ole muiden nominien tapaan luokittavaa ja kuvailevaa merkitystä. Pronomineja käytetään yleensä kuvattaessa puheenalaisia tarkoitteita. Ne muodostavat suppean sanaluokan, jonka jäsenet voidaan luetella. Pronominin voidaan jakaa persoona-, demonstratiivi-, refleksiivi-,

resiprookki-, interrogatiivi-, relatiivi- ja kvanttoripronomineihin. (ISK §714.) Pronominit kuuluvat tyypillisesti nomineihin, koska niitä voidaan käyttää substantiivien ja adjektiivien tapaan. Useat pronominit voivat toimia myös substantiivien etumääritteinä. (ISK §715.)

Numeraalit ilmaisevat lukumäärää. Ne voidaan jakaa peruslukusanoihin ja kymmentä suurempaa lukumäärää tarkoittaviin yhdysnumeraaleihin. Lisäksi numeraaleilla voidaan muodostaa erityyppisiä murtoluku- ja likimääräilmauksia. Numeraaleilla on substantiivien ja adjektiivien kieliopillisia ominaisuuksia. Lisäksi niillä on yhteisiä piirteitä myös lukumäärän kvanttoripronominien kanssa. Tyypillisesti numeraalit ilmaisevat lukumäärää, mutta niillä on myös substantiivista käyttöä. (ISK §770.)

3.2 Sijataivutus suomen kielessä

Sanaluokista nomineita ja verbejä voidaan taivuttaa. Taivutetut sanat muodostuvat sanavartaloista ja taivutustunnuksista. Taivutustunnukset ilmaisevat muun muassa persoonaa, tempusta, modusta, lukua tai sijaa. Taivutustunnukset eli suffiksit ovat taivutuskategoriaa ilmaisevia sidonnaisia morfeemeja. Nomineita voidaan taivuttaa luvussa ja sijassa. Lisäksi ne voivat saada persoonan possessiivisuffiksin eli omistusliitteen muodossa. (ISK §53.) Taulukossa 1. on esitelty nominien sijataivutus esimerkkeineen ja päätteineen yksikössä ja monikossa.

TAULUKKO 1. Suomen kielen sijamuodot

SIJA	YKSIKKÖ	Pääte	MONIKKO	Pääte
KIELIOPILLISET SIJAT				
<i>Nominatiivi</i>	hieno auto		hieno-t auto-t	-t
<i>Genetiivi</i>	hieno-n auto-n	-n	hieno-j-en auto-j-en	-en, -den, -tten, -ten, -in
<i>Partitiivi</i>	hieno-a auto-a	-tA, -A	hieno-j-a auto-j-a	-a
<i>Akkusatiivi</i>	minu-t	-t	meidä-t	-t
SEMANTTISET SIJAT				
<i>Essiivi</i>	hieno-na auto-na	-na	hieno-i-na auto-i-na	-nA
<i>Translatiivi</i>	hieno-ksi auto-ksi	-ksi	hieno-i-ksi auto-i-ksi	-ksi
<i>Inessiivi</i>	hieno-ssa auto-ssa	-ssA	hieno-i-ssa auto-i-ssa	-ssA
<i>Elatiivi</i>	hieno-sta auto-sta	-stA	hieno-i-sta auto-i-sta	-stA

<i>Illatiivi</i>	hieno-on auto-on	-Vn, - hVn, - seen	hieno-i-hin auto-i-hin	-(h)Vn, -siin
<i>Adessiivi</i>	hieno-lla auto-lla	-lla	hieno-i-lla auto-i-lla	-lla
<i>Ablatiivi</i>	hieno-lta auto-lta	-lta	hieno-i-lta auto-i-lta	-lta
<i>Allatiivi</i>	hieno-lle auto-lle	-lle	hieno-i-lle auto-i-lle	-lle
<i>Abessiivi</i>	hieno-tta auto-tta	-tta	hieno-i-tta auto-i-tta	-tta
<i>Komitatiivi</i>	hieno-i-ne auto-i-ne-en			-ne + omistusliite
<i>Instruktiivi</i>	hieno-i-n auto-i-n			-n

Mallin taulukkoon olen ottanut Käyttökieliopista (Alho–Kauppinen 2013, 46) sekä Iso suomen kieliopista (VISK §81). Taulukossa yhdeksi sijamuodoksi on lueteltu akkusatiivi, jota ei kuitenkaan nykyään aina lasketa sijamuotojen joukkoon. Sekä Käyttökieliopissa (2013) että Iso suomen kieliopissa (VISK §81) akkusatiivi on merkitty sijamuodoksi. Laskutavasta riippuen sijamuotoja on suomen kielessä 14 tai 15.

Nominatiivin, genetiivin, partitiivin ja akkusatiivin kuulumisen kieliopillisiin sijoihin perustuu niiden keskeiseen tehtävään lauseessa, eli ne toimivat subjektina, objektina tai predikatiivina. Paikallissijat inessiivi, elatiivi, illatiivi, adessiivi, ablatiivi ja allatiivi sekä abstraktit paikallissijat essiivi ja translatiivi kuuluvat semanttisiin sijoihin niiden muodostaman merkityksen vuoksi. Lauseessa ne toimivat adverbiaaleina. Abessiivi, komitatiivi ja instruktiivi ovat vajaakäyttöisiä sijoja, koska niitä ei muodosteta kaikista sanoista ja ne ovat merkitykseltään kapea-alaisia. (Alho–Kauppinen 2013, 46.)

Paikallissijat voidaan jakaa sisä- ja ulkopaikallissijoihin. Sisäpaikallissijoja ovat inessiivi, elatiivi ja illatiivi, ulkopaikallissijoja adessiivi, ablatiivi ja allatiivi. Sisäpaikallissijat sopivat yleensä kertomaan kolmiulotteisesta tilasta, kuten talosta. Ulkopaikallissijat kertovat yleensä kaksiulotteisesta tasosta, joka voi olla esimerkiksi katto. Paikallissijat voidaan jakaa myös olo-, ero- ja tulosijoihin sen mukaan, mitä niillä lauseessa ilmaistaan. Ero- ja tulosijat kertovat muutoksesta. Ne ovat siis dynaamisia suuntasijoja, jotka kertovat jonkinlaisesta muutoksesta eli paikkaan suuntautumisesta. Olosijat ovat staattisia, eli ne kertovat pysyvästä tilanteesta ja paikallaan pysymisestä. (Alho–Kauppinen 2013, 46–47; VISK §1235.)

Olosijoihin kuuluvat inessiivi ja adessiivi. Niillä ilmaistaan jonkin tai jonkun olemista jossakin paikassa, tilassa tai jonkun hallussa. Esimerkiksi voidaan olla Turussa tai Loimaalla, harmissaan tai iloissaan tai kädessä tai pöydällä. Erosijoja ovat elatiivi ja ablatiivi. Erosijoilla ilmaistaan siirtymistä

pois jonkun tai jonkin hallusta tai pois siirtymistä jostain paikasta tai tilasta. Voidaan siirtyä pois Loimaalta, Turusta, kädestä tai pöydältä. Tulosijoihin kuuluvat illatiivi ja allatiivi. Niillä ilmaistaan jonkun tai jonkin siirtymistä. Siirtyminen voi tapahtua esimerkiksi paikkaan, tilaan tai jonkun haltuun. Voidaan siis siirtyä Turkuun tai Loimaalle tai jonkun tai jonkin haltuun siirryttäessä esimerkiksi hänelle tai käteen. (VISK §1235.)

Nominatiivi on päätteetön ja useimmilla muilla sijoilla on vain yksi sijapäätte, joka saattaa vaihdella vokaalisoinnun mukaan. Jos sijapäätte muodostaa umpitavun eli muodostuu yhdestä konsonantista (C) tai kahdesta konsonantista ja yhdestä vokaalista (CCV), ne liittyvät suoran astevaihtelun sanoissa heikkoasteiseen vartaloon ja käänteisen astevaihtelun sanoissa vahva-asteiseen vartaloon. Paikallissijoista umpitavullisiin päätteisiin kuuluvat inessiivi (-ssA), elatiivi (-stA), adessiivi (-llA) ja ablatiivi (-ltA). (ISK §82.)

3.2.1 Yksipäätteiset sijat

Paikallissijoilla, kuten suurimmalla osalla muistakin sijamuodoista, on vain yksi päätte, joka saattaa vaihdella vokaalisoinnun mukaan. Paikallissijoista yksipäätteisiä eli päätteeltään vaihtelemattomia on viisi: inessiivi, elatiivi, adessiivi, ablatiivi ja allatiivi. Ainoa päätteeltään vaihteleva paikallissija on illatiivi. Päätteeltään vaihtelemattomista inessiivin, elatiivin, adessiivin ja ablatiivin päätteet vaihtelevat kuitenkin vokaalisoinnun mukaan niin, että viimeinen kirjain on joko -a tai -ä. Nominin ollessa allatiivissa saa se aina päätteiden *-lle*. (VISK §82.)

3.2.2 Illatiivi

Paikallissijoista inessiivin, elatiivin, adessiivin, ablatiivin ja allatiivin päätteet eivät vaihtele (ISK §82). Sen sijaan illatiivin päätteiden valinta on haastavampaa, koska päätteiden vaihtelua on neljä: -Vn, -hVn, -seen ja -siin. Lyhyen jälkitavuun liittyy -Vn-päätte. Muut päätteet liittyvät joko pitkään tai painolliseen tavuun. Päätteiden -Vn vokaali on sama kuin sanavartalon lopun lyhyt vokaali. Päätteet -hVn liitetään pääpainollisen tavun jälkeen (puu-hun), monikkovartalon diftongin jälkeen (takkoi-hin) ja pitkään vokaaliin päättyviin lainasanoihin. (ISK §93.)

Painottoman pitkän tavun vokaaliaineksen jälkeen esiintyvät -seen ja -siin. -Seen-päätte liitetään yksikössä pitkän vokaalin jälkeen (*tuoreeseen*) ja -siin- samojen sanojen monikkomuotoihin *Vi-*aineksen jälkeen (*tuoreisiin*). Sanoilla, jotka taipuvat *kevyt*-sanana tavoin, sekä päätteet -Vn, ja -hVn että -seen ja -siin ovat mahdollisia (*ohueen, ohuihin ja ohueeseen, ohuisiin*). Tosin yksiköstä

yleiskieliseksi katsotaan enemmän *-Vn*-päätteinen muoto *ohueen* (Kielitoimiston ohjepankki: Taivutustyyppejä: olut, oluen, olueen, lyhyt, lyhyen, lyhyeen, VISK §93).

3.3 Viron nominijärjestelmä

Viron kielen nominitaivutuksessa on hyvin paljon samankaltaisia piirteitä suomen kielen kanssa. Viron kielessä nomineita voidaan taivuttaa yksikössä ja monikossa sekä sijamuodossa. Sijamuotoja vironkielessä on 14. Komparaatio eli vertailuasteiden muodostaminen on mahdollista adjektiiveilla ja joissain tapauksissa myös substantiiveilla. Omistusliitteitä ei vironkielessä ole. (Remes 2015, 69.)

Viron kielessä nominien perusmuotoja ovat yksikön nominatiivi, genetiivi ja partitiivi sekä monikon partitiivi, eli näiden muotojen perusteella määräytyy nominin taivutustyyppi. Illatiivista alkaen yksikölliset sijat sekä monikon nominatiivi muodostetaan yksikön genetiivimuodosta. Monikon genetiivi muodostetaan yksikön partitiivista. Monikon partitiivista muodostetaan muita monikkomuotoja. (Remes 2015, 70.)

Viron kielessä sijapäätteet ovat yksikössä ja monikossa samat nominatiivia, genetiiviä, partitiivia ja illatiivia lukuun ottamatta. Paikallissijojen päätteet muistuttavat suomen paikallissijojen päätteitä, mutta ne ovat lyhyempiä loppuheitosta johtuen. (Remes 2015, 70.) Viidestä muusta paikallissijasta poiketen illatiivin päätte on kuitenkin erilainen kuin suomessa, eikä siis muistuta suomen kielen illatiivien päätteitä *-Vn*, *-hVn*, *-seen* ja *-siin*. Kuten suomessa, on myös virossa illatiiville eniten erilaisia päättevariantteja, mitä paikallissijoihin tulee. (Remes 2015, 71.)

TAULUKKO 2. Vironkielen sijamuodot

SIJA	YKSIKKÖ	MONIKKO
<i>Nominatiivi</i>	-	-d (=monikon tunnus)
<i>Genetiivi</i>	-	-de, -te (=monikon tunnus)
<i>Partitiivi</i>	-d, -ta, -da (vart.vok.)	-d, -sid, - (monikollinen vart.vok)
<i>Illatiivi</i>	-sse, -de, -ha/-he/-hu), - (geminaatio, vart.vok.)	-sse
<i>Inessiivi</i>	-s	-s
<i>Elatiivi</i>	-st	-st
<i>Allatiivi</i>	-le (-lle: mulle, sulle)	-le
<i>Adessiivi</i>	-l	-l
<i>Ablatiivi</i>	-lt	-lt

<i>Translatiivi</i>	-ks	-ks
<i>Terminatiivi</i>	-ni	-ni
<i>Essiivi</i>	-na	-na
<i>Abessiivi</i>	-ta	-ta
<i>Komitatiivi</i>	-ga	-ga

3.4 Suomen- ja vironkielen paikallissijat vertailussa

Viron kielen sijajärjestelmässä on 14 sijamuotoa, joista suurin osa on samoja kuin suomessa. Eroina mainittakoon akkusatiivi- ja instruktiivimuotojen puuttuminen viron kielestä, mutta toisaalta virossa nominatit taipuvat myös terminatiivissa, jota suomessa ei ole käytössä. (Remes 2015, 69.) Paikallissijajärjestelmä ei eroa kovinkaan paljoa suomessa ja virossa, koska kummassakin kielessä on kuusi paikallissija, jotka jakautuvat kahteen rinnakkaiseen sarjaan eli sisä- ja ulkopaikallissijoihin. Paikallissijojen perusmerkitys viron kielessä on ilmaista paikkaa ja suuntaa. (Siivelt–Mustonen 2013, 344.)

TAULUKKO 3. Suomen ja viron paikallissijat

SIJA	suomi	viro	suomi	viro	suomi	viro
<i>sisä</i>	inessiivi		elatiivi		illatiivi	
	-ssA	-s	-stA	-st	-(h)Vn -seen	-sse -de, -ha, - he, -hu
<i>ulko</i>	adessiivi		ablatiivi		allatiivi	
	-llA	-l	-ltA	-lt	-lle	-le

Taulukosta 3 näkee, kuinka viron ja suomen varsinaiset paikallissijat ovat muodoltaan hyvin lähellä toisiaan. Inessiivi, elatiivi, adessiivi ja ablatiivi ovat toisiaan vastaavat loppuheittoa lukuun ottamatta. Allatiivi poikkeaa edellä mainituista lyhyellä konsonantilla, mutta edelleen sekin on hyvin samankaltainen suomen allatiivin kanssa. Ainoa selkeä ero paikallissijoissa on illatiivin kohdalla, jonka päätte on täysin erilainen kuin suomenkielessä.

4 Aineisto ja metodi

4.1 Aineisto

4.1.1 Long second -aineisto

Long Second: Suomen kielen kehittyminen alakoulun valmistavalla luokalla (2011–2016) on videoitu oppijansuomen aineisto. Aineisto on kuvattu helsinkiläisen alakoulun valmistavalla luokalla yhden lukuvuoden aikana 2010-luvulla. Long Second on monikielinen luokkahuoneaineisto, jossa on eniten viroa ja venäjää ensikielenään puhuvia lapsia. Viroa ensikielenään puhuu kolme oppilasta ja venäjää ensikielenään puhuvia oppilaita luokassa on kaksi. Lisäksi luokassa on kaksi makedoniaa ensikielenään puhuvaa, yksi portugalia ensikielenään puhuva ja yksi latviaa ensikielenään puhuva oppilas. Seuraavassa taulukossa on esitelty luokan vironkieliset suomenoppijat eli tutkielmani informantit.

TAULUKKO 4. Aineistossa esiintyvät vironkieliset oppilaat, heidän sukupuolensa, ensikielensä, taustamaa ja vanhempiensa suomen kielen taito ennen lukuvuoden alkua.

Nimi	Sukupuoli	Ensikieli	Maa, josta tullut Suomeen	Vanhempien suomen kielen taito
<i>Ebba</i>	tyttö	viro	Viro	Toinen vanhemmista osaa suomea
<i>Eetu</i>	poika	viro	Viro	Toinen vanhemmista osaa suomea
<i>Eimar</i>	poika	viro	Viro	Toinen vanhemmista osaa suomea

Long second -aineisto eroaa muista tällä hetkellä käytössä olevista oppijansuomen korpuksista. Aineisto on kuvattu todellisessa luokkahuonetilanteessa koko valmistavan opetuksen lukuvuoden ajan. Aineisto on siis tarkoitettu erityisesti pitkittäistutkimukseen. Luokan oppilaat ovat saapuneet Suomeen vasta hieman ennen lukuvuoden alkua, joten lähtötilanne luokassa on hyvin monikielinen. Luokan ikäjakauma kattaa koko alakoulun, eli luokassa on 7–12-vuotiaita oppilaita. Lisäksi aineisto on multimodaalinen ja se kuvaa todellista tilannetta valmistavassa luokassa.

Aineisto on litteroitu ja annotoitu ELAN-ohjelmalla. Sitä ei kuitenkaan ole kieliopillisesti koodattu, joten kieliopillisia hakuja sieltä ei pysty tekemään, vaan ne tulee etsiä ja poimia aineistosta manuaalisesti. Aineistosta pystyy hakemaan haluamiensa henkilöiden puheenvuorot yhden oppitunnin ajalta tai vaihtoehtoisesti puheenvuorojen etenemistä pystyy seuraamaan keskusteluna. Esittelen ELAN-ohjelman käyttöä luvussa 4.1.3.

4.1.2 Valmistava luokka

Valmistava opetus on kuntien maahanmuuttajille tarjoamaa opetusta, jonka tarkoituksena on antaa maahanmuuttajataustaisille oppilaille valmiudet toimia suomen tai ruotsin kielellä. Lisäksi oppilaille annetaan myös muita valmiuksia, joita tarvitaan perusopetuksessa. Koulunkäynnin valmiuksien ja kielitaidon lisäksi valmistavan opetuksen tavoitteena on maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kotoutumisen edistäminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä oppilaiden tasapainoisen kehityksen edistäminen. Valmistavan opetuksen tarkoituksena on myös edistää sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Valmistavan opetuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole pelkkä kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan, vaan myös oppilaiden ensikielen hallintaa ja kulttuurin tuntemusta edistetään. (VOPS 2015, 5–6.)

Jokaiselle valmistavan opetuksen oppilaalle laaditaan opinto-ohjelma, koska oppilaiden kielitaito ja muut valmiudet vaihtelevat. Tästä syystä valmistavalle opetukselle ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa. (VOPS 2015, 9.) Oppilaiden ikä, kehitysvaiheet, kielelliset valmiudet ja kulttuurinen tausta ovat luokassa usein hyvin erilaisia, ja ne tulisi ottaa huomioon opetusta suunniteltaessa. Luku- ja kirjoitustaitojen harjoittelu ja vahvistaminen ovat tärkeä osa valmistavaa opetusta. Jos luku- ja kirjoitustaidot ovat heikot, niiden harjoittamiseen tulee varata riittävästi aikaa. (VOPS 2015, 6.)

Yli 10-vuotiaille oppilaille valmistavaa opetusta annetaan vähintään 1000 tuntia ja 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia. Perus- tai esiopetukseen voi siirtyä jo aiemminkin, jos oppilas on saavuttanut sellaiset valmiudet kieleen ja opiskeluun, että hän pystyy seuraamaan opetusta suomen- tai ruotsin kielellä. Jo valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan oman ikäryhmän suomen- ja ruotsinkielisiin ryhmiin. Integroinnilla pyritään edistämään oppilaiden kotoutumista, kehittämään heidän opiskeluvaiheensa sekä suomen- tai ruotsin kielen taitoa ja autetaan laaja-alaisen osaamisen sekä eri oppiaineiden sisältöjen omaksumisessa. (VOPS 2015, 5.)

4.1.3 Aineiston rajaus

Luokan oppilaat puhuvat ensikielenään viittä eri kieltä. Tässä tutkielmassa ei vertailla sitä, miten eri ensikieliä puhuvien suomen kielen osaaminen kehittyy. Sen sijaan tutkielmassa tarkastellaan samaa ensikieltä eli viroa puhuvien kielen kehittymistä nominien paikallissijataivutuksen avulla.

Tutkielmani informantit ovat luokan kolme ensikielenään viroa puhuvaa lasta. Vironkielisten suomenoppijoiden kielen kehittymisen tutkiminen on mielekästä, koska virolaiset ovat Suomen suurin ulkomaalaistaustaisten kansallisuusryhmä. Lisäksi viron ja suomen kielten samankaltaisuus tarjoaa mielenkiintoisen mahdollisuuden pohtia kielten sukulaisuuden tarjoamia hyötyjä kielenoppimiseen.

Olen käynyt kaikki videoidut oppitunnit läpi ja poiminut niistä ne viroa ensikielenään puhuvien lausumat, jotka sisältävät paikallissijoissa taivutettuja nomineja. Lisäksi olen mahdollisuuksien mukaan poiminut myös ne lausumat, joissa ei ole paikallissijaista nominia, vaikka kieliopillisesti sellainen olisi pitänyt olla. Näiden poimiminen osoittautui melko haastavaksi puhutusta aineistosta, koska kaikissa tapauksissa ei käynyt selväksi, mitä puhuja oli aikeissa sanoa. Osa puheesta on myös niin hiljaista, että esimerkiksi sijapäätte saattaa jäädä epäselväksi. Myös kielten sekoittuminen aiheutti haasteita. Osa lausumista sisältää sekä viroa että suomea. Kun tällaisessa lausumassa on paikallissijassa oleva nomini, on haastavaa tietää, millä kielellä suomenoppija on nominin tuottanut. Tämä johtuu suomen- ja vironkielten paikallissijojen samankaltaisuudesta.

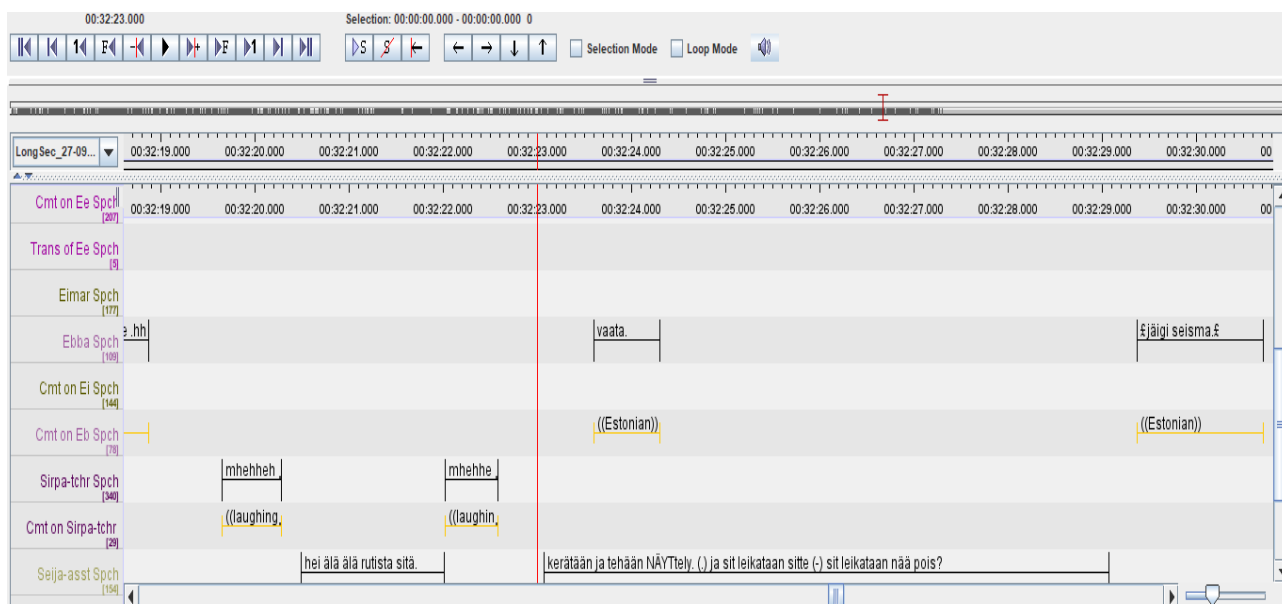
Käytin aineiston käsittelyssä ELAN 5.4 -ohjelmaa (ELAN 5.4). Kun ohjelman avaa ja valitsee haluamansa oppitunnin, aukeaa kuvan 1. kaltainen näkymä.

The screenshot displays the ELAN 5.4 software interface. At the top, there is a menu bar with options like 'File', 'Edit', 'Annotation', 'Tier', 'Type', 'Search', 'View', 'Options', 'Window', and 'Help'. Below the menu is a toolbar with various icons for navigation and editing. The main window is divided into several sections:

- Video Player:** On the left, there is a small video window showing a scene with children sitting at a table in a classroom.
- Grid:** The central part of the interface is a table with columns for 'Nr', 'Annotation', 'Begin Time', 'End Time', and 'Duration'. The table contains several rows of data, including Finnish text and timestamps.
- Timeline:** At the bottom, there is a horizontal timeline with a red vertical line indicating the current position in the video. Below the timeline, there are several layers of annotations, such as 'Cmt on Ee Spch', 'Trans of Ee Spch', 'Eimar Spch', 'Ebba Spch', 'Cmt on Ei Spch', 'Cmt on Eb Spch', 'Sirpa-tchr Spch', 'Cmt on Sirpa-tchr', and 'Seija-asst Spch'.

KUVA 1. ELAN 5.4 alkunäkymä

Luokassa on kaksi eri suunnista kuvaavaa kameraa. Kuvan 1. oppitunti on ryhmätyöskentelytunti, jolla oppilaat istuvat yhden ison pöydän ääressä. Oppilaat työskentelivät toisen videoiduista viikon tunneista ryhmätyöskentelynä yhteisen pöydän ääressä ja toisen tunnin omien pulpettiensa ääressä perinteisessä luokahuoneasetelmassa. Aukeavassa näkymässä on molempien kameroiden kuva. Ensimmäisestä näkymästä pystyy seuraamaan oppitunnin kulkua sekä videolta että samaan aikaan litteroituna tekstinä. Kun videon laittaa päälle, alareunassa näkyy litteraatit ja annotoinnit samassa tahdissa videon kanssa. Videon viereen pystyy halutessaan avaamaan yhden henkilön kaikki kyseisen oppitunnin puheenvuorot. Puheenvuorot voi tallentaa tekstitiedostona, josta ne voi siirtää Wordiin. Tässä tutkimuksessa on tehty näin, jolloin Word-tiedostosta on melko helppoa poistaa ne puheenvuorot, joita ei omassa tutkimuksessaan tarvitse. Näin saa poimittua oman tutkimuksen kannalta relevantit puheenvuorot.

KUVA 2. ELAN 5.4 näkymä litteraateista videon käydessä

Kuva 2. esittää sen, miten litteraatit näkyvät videon käydessä. Litteraatteja pystyy seuraamaan ELAN-ohjelmalla samaan aikaan kun videon kuva liikkuu ja äänet kuuluvat. Videon voi pysäyttää haluamassaan kohdassa, jolloin pystyy selaamaan litteraatteja manuaalisesti eteen- ja taaksepäin. Tällä toiminnolla saa tarkistettua esimerkiksi tutkimansa puheenvuoron asiayhteyden. Näin voi siirtyä videon oikeaan kohtaan ja tarkistaa esimerkiksi sen, onko tutkittava puheenvuoro oma-aloitteisesti tuotettu vai onko se luettu kirjasta.

Kuva 3. esittää ELAN 5.4 -ohjelman tarkemman hakutoiminnon, jonka avulla pystyy tekemään tarkempia hakuja, kuten yksittäisiä sanoja.

Search Dialog

File Edit Query Help

Replace

FIND

An annotation on tier "Eetu Spch"

Nr	Annotation	Parent	Child	Begin Time	End Time	Duration
4	davai saame kahekesi kõik koos rääkida.		(((Estonian)))	00:00:21.469	00:00:23.712	00:00:02.243
5	ä?ää. (0.9) ära mine sinna.		(((Estonian)))	00:00:28.000	00:00:30.628	00:00:02.628
6	mina joonistasin seda.		(((Estonian)))	00:00:33.692	00:00:34.974	00:00:01.282
7	ma võtan selle.		(((Estonian)))	00:00:36.204	00:00:36.948	00:00:00.744
8	mm .mt mm .mt mm .mt hehe .hh hehe .hh hehe		(((laughing)))	00:00:43.281	00:00:47.628	00:00:04.347
9	mt .mm vshh .hh hehe .hh hehehe .hh hehehe .hh hehehe .hh hehehe		(((laughing)))	00:00:48.692	00:00:54.282	00:00:05.590
10	luonto.		(((Estonian/Fin...)))	00:00:58.512	00:00:59.230	00:00:00.718
11	eläntäinmuseumissa		(((Estonian/Fin...)))	00:01:00.166	00:01:02.538	00:00:02.372
12	dinosaurus.		(((Estonian/Fin...)))	00:01:09.319	00:01:10.307	00:00:00.988
13	kuule ma võtan (.) vaatan siit.		(((Estonian)))	00:01:15.371	00:01:16.832	00:00:01.461
14	heheh		(((laughing)))	00:01:21.473	00:01:22.101	00:00:00.628
15	heheheheh		(((laughing)))	00:01:27.179	00:01:28.435	00:00:01.256
16	hh (.) hehe ei ole.		(((laughing)))	00:01:29.256	00:01:31.397	00:00:02.141
17	odotta mo-		(((Estonian)))	00:01:33.678	00:01:34.883	00:00:01.205
18	otot-		(((Estonian)))	00:01:36.230	00:01:36.845	00:00:00.615

1342 occurrences in 265 annotations

Search complete

KUVA 3. ELAN 5.4 hakutoiminto

Kuvan 3. hakutoiminnolla voi aineistosta valita joko kaikkien henkilöiden puheenvuorot, valitsemiensa henkilöiden puheenvuorot tai halutessaan voi valita vain yhden henkilön, jonka puheenvuoroja haluaa tutkia. Toiminnolla pystyy tekemään hakuja esimerkiksi tietyllä sanalla. Ohjelma hakee kuitenkin vain juuri kirjoitusasun mukaisia sanoja, joten se on todella työläs ja todennäköisesti osa aineistosta jäisi poimimatta. Hakutoiminto on kuitenkin ainakin Long second -aineiston kohdalla hyvä, jos haluaa etsiä vain yhden aineiston henkilön puheenvuorot.

4.2 Metodi

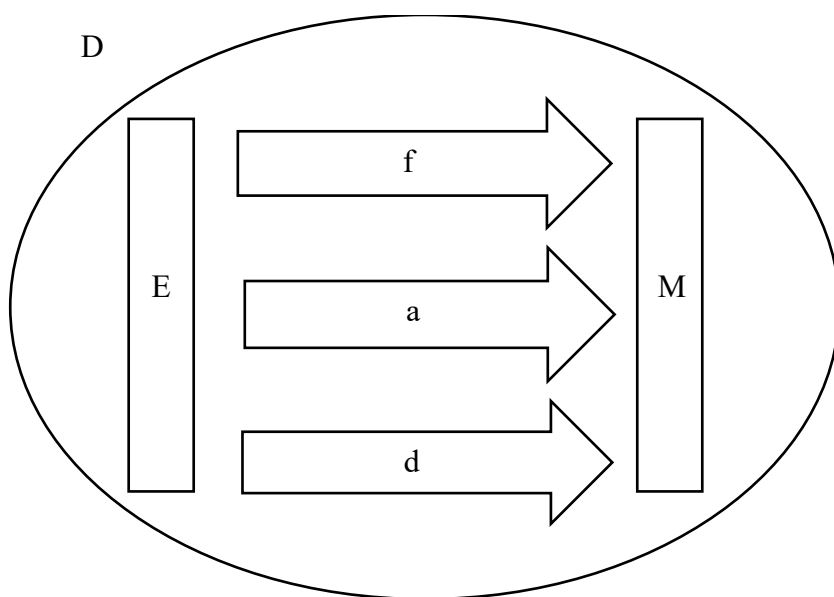
4.2.1 DEMfad-malli

DEMfad-malli on kehitetty Jyväskylän yliopiston jo päättyneen Cefling-tutkimushankkeen yhteydessä. Cefling-hanke toteutui Suomen akatemian rahoittamana vuosina 2007–2009. (Jyväskylän yliopisto: Cefling.) Tutkimuksessa selvitettiin oppijankielen piirteiden suhteutumista Eurooppalaisessa viitekehyksessä (EVK) määriteltyihin funktionaalisen kielitaidon tasoihin. Hankkeessa tutkittiin yläkouluikäisten englannin- ja suomenoppijoiden kirjoitetun kielen kehittymistä. (Kajander 2013, 41.) DEMfad-malli on kehitetty CAF-triadin eli kompleksisuuden,

tarkkuuden ja sujuvuuden käsitteiden pohjalta, jotta tehtävät erillistutkimukset olisivat keskenään vertailtavissa (Martin 2022, 83).

DEMfad-mallissa kielitaidon kehittymistä tarkastellaan frekvenssin, tarkkuuden ja distribuution avulla. Esittelen seuraavaksi DEMfad-mallin toiminnan ja mallissa käytetyt käsitteet. Kuvio 1. esittää DEMfad-mallin.

KUVIO 1. DEMfad-malli

Kuvion ulkopuolella D eli domain kuvaa opittavaa kielenpiirrettä. Opittavaa piirrettä tutkitaan siitä hetkestä alkaen, kun se ilmestyy kielenoppijan käyttöön ensimmäisen kerran. Tätä ensimmäistä käyttökertaa kuviossa kuvaa E eli emergence. Rakenne katsotaan ilmestyneeksi oppijan kieleen, kun se on tunnistettavissa kyseiseksi rakenteeksi. Rakenteiden ei siis tarvitse olla kohdekielen normien mukaisia. Rakenteen oppimipaikalla ja -tavalla ei myöskään ole merkitystä. (Martin ym. 2010, 59.)

Kun rakenne on ilmestynyt oppijan kieleen, tutkitaan sen kehittymistä kolmen muuttujan avulla. Nämä muuttujat ovat frekvenssi (f eli frequency), tarkkuus (a eli accuracy) ja distribuutio (d eli distribution) avulla. Kyseiset muuttujat ovat osin samat kuin CAFin sujuvuus, tarkkuus ja kompleksisuus. Tarkkuus on ainoa, mikä pidettiin täysin samana DEMfad-mallissa kuin CAF-triadissa. Sujuvuus korvattiin frekvenssillä eli käyttötaajuudella ja kompleksisuus distribuutiolla. Distribuution määrittely jätettiin avoimeksi, koska ajatus mallia kehiteltäessä oli se, että jokainen tutkija saisi soveltaa distribuution käsitettä omaan tutkimukseensa sopivalla tavalla. (Martin 2022, 83.)

Frekvenssi (*f* eli frequency) liittyy mallissa rakenteen tai ilmiön käytön määrään. Määrä kuvaa sujuvuutta, koska mitä useammin ilmiötä tai piirrettä käytetään, sitä sujuvampaa sen käytön katsotaan olevan. Sujuvuuden määrittely ja tutkiminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Pelkkä puheen määrä, tekstin lyhyys tai pituus tai kielenpiirteen käytön määrä ei kerro kaikkea kielitaidon sujuvuudesta. (Martin ym. 2010, 60.) Puheen määrä riippuu keskusteltavasta asiasta, keskustelukumppanista ja keskustelijoiden luonteesta. Kirjoitetun tekstin pituus saattaa vaihdella esimerkiksi kirjoittajan vireystilan ja aiheen mukaan. Myös kielenpiirteen käytön määrään saattaa vaikuttaa esimerkiksi aihe, josta kirjoitetaan tai keskustellaan.

Tarkkuus (*a* eli accuracy) on DEMfad-mallissa ilmausten sopivuutta syntaktiselta, semanttiselta ja pragmaattiselta kannalta käyttöyhteyteensä. Tarkkuutta määriteltäessä tulisi olla jokin tavoite. Tavoite ei välttämättä ole yleiskielen mukainen tuotos. Esimerkiksi vapaamassa tekstissä tavoitteena voi olla sellainen tuotos, joka muistuttaa saman ikäisen ensikielisen tuottamaa puhetta tai kirjoitusta. Monet virheistä pystyy kuitenkin huomaamaan kielennormeista poikkeavana tuotoksena. Toisaalta tarkkuutta voi tutkia ilman käyttöyhteyttäkin vertaamalla tuotosta kohdekielen normeihin. Kotilainen (2007, 19) esittelee konstruktioajattelun näkökulmaa tarkkuuden tutkimiseen. Konstruktioajattelussa ilmausta voidaan pitää kieliopillisena, jos rakenteen voi tunnistaa.

Distribuutiota käytetään mallissa laadulliseen tarkasteluun ja sen avulla kielestä tutkitaan kompleksisuutta ja variaatiota. DEMfad-malliin on valittu distribuutio kompleksisuuden tilalle, koska mallin kehittäjät eivät olleet tyytyväisiä kompleksisuuden mittareihin toisen kielen oppimisen tutkimuksessa. Distribuution käsitettä käyttämällä halutaan saada kompleksisuudesta moniulotteisempaa kuvaa kuin käyttämällä kompleksisuuden käsitettä. Distribuutio yhdistää variaation ja kompleksisuuden saman käsitteen alle. (Martin ym. 2010, 61–62.)

Kuviossa viimeisenä on hallintaa kuvaava *M* eli mastery. Kun tutkittavasta kielenrakenteesta noin 80 prosenttia on tuotettu kohdekielen mukaisesti, voidaan kielenkäyttäjän katsoa hallitsevan kyseisen rakenteen käytön. (Martin ym. 2010, 60.) Kun kielenpiirteen tutkimisessa erotetaan piirteen ilmestyminen kielenkäyttäjän käyttöön hallinnasta, myös heikompa kielitaitoa arvostetaan (Seilonen 2013, 30). Näin siis rakenteita ei tarvitse osata käyttää ja tuottaa täysin kohdekielen sääntöjen mukaisesti, vaan myös uusien asioiden oppimista ja ilmestymistä oppijankieleen pidetään arvossa.

DEMfad-mallia käyttämällä saadaan monipuolinen kuva kielen kehittymisestä. Se ei kuvaa vain jotain yhtä tiettyä pistettä kielen kehittymisen jossain vaiheessa, vaan sen avulla saadaan kokonaisvaltainen kuva siitä, mistä on lähdetty liikkeelle ja mihin aineiston puitteissa päädytään. Malli sopii erinomaisesti pitkittäistutkimukseen, koska se lähtee liikkeelle ilmiön tai rakenteen ilmestymisestä oppijankieleen ja päättyy lopulta kyseisen rakenteen hallintaan. Tässä välillä kielen

kehittymistä tutkitaan kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden käsitteistä tarkennettujen ja laajennettujen käsitteiden avulla, jolloin kielen kehitymisestä saadaan monipuolinen ja yksityiskohtainen kuva.

4.2.2 DEMfad-mallin soveltaminen tässä tutkimuksessa

Käytän omassa tutkielmassani DEMfad-mallia soveltuvin osin. Koska DEMfad-malli on kehitetty CAF-triadin pohjalta osittain vastaamaan kirjoitetun aineiston tutkimisen tarpeisiin (Martin 2022, 83), se ei kaikilta osin ole täysin sopiva tutkielmaani, jossa käytän puhuttua aineistoa. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni tarkastelen kielenpiirteen eli tässä tapauksessa paikallissijojen ilmestymistä kielenoppijoiden puheeseen. Tarkastelen erityisesti sitä, missä vaiheessa mikä tahansa paikallissija on ensimmäistä kertaa informanttien käytössä. Toisaalta huomioin myös sen, milloin paikallissijojen variaatio runsastuu ja mitä paikallissijoja kielenoppija ryhtyy missäkin vaiheessa käyttämään.

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkastelen paikallissijojen käytön tarkkuutta ja distribuutiota. Tarkkuutta tutkiessani katson erityisesti sitä, miten hyvin paikallissijat ovat tunnistettavissa ja miten hyvin ne sopivat asiayhteyteen. Distribuutiota tutkin niin, että tarkastelen paikallissijojen käytön variaatiota. Poimin aineistosta kaikki paikallissijan sisältävät lausumat ja näiden lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös sellaiset tilanteet, joissa paikallissija kuuluisi merkityksen puolesta ollut, mutta nomina ei ole paikallissijassa taivutettu. Tutkin sitä, ovatko paikallissijat puheessa aluksi yleiskielisessä muodossa, mutta muuttuvat jossain vaiheessa enemmän puhekielisiksi tai toisinpäin. Tarkastelen myös sitä, missä eri tilanteissa paikallissijoja käytetään ja sanojen variaatioita eli mitä eri sanoja kielenoppijat taivuttavat paikallissijoissa.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tarkastelen frekvenssiä. En tutki määrää käytön taajuutena, vaan tutkin sitä, miten paljon kielenoppijat eri sijamuotoja käyttävät. Taajuuden tutkiminen suhteutettuna puheen määrään ei ole tässä mielekäästä, koska taajuus riippuu puhutussa aineistossa paljon esimerkiksi oppitunnin aiheesta. Lisäksi tutkin sitä, tapahtuuko eri sijamuotojen käytön määrässä muutoksia lukuvuoden aikana. Muutos kertoo tässä enemmän kielen oppimisesta kuin pelkkä sijamuotojen määrä, koska toiset sijamuodot ovat käytössä paljon yleisempiä kuin toiset. Toinen ja kolmas tutkimuskysymykseni osittain limittyvät tutkiessani eri paikallissijojen käyttöä, eli muuttuuko sijamuotojen käyttö erilaiseksi vuoden aikana. Myös viimeinen tutkimuskysymykseni limittyy toisen tutkimuskysymykseni kanssa liittyen kielen distribuutioon pohtiessani erilaisten päätevarianttien käyttöä.

DEMfad-mallin kielenpiirteen hallintaa en omassa tutkimuksessani tarkastele. Hallintaa olisi mielekkäämpää tutkia kirjoitetusta aineistosta, jossa tarkoitus on kirjoittaa mahdollisimman

yleiskielen mukaisesti. Puhutun kielen aineistosta en näe hallinnan tutkimista niin mielekkääksi, koska puhutussa kielessä tulee paljon virheitä ja erilaisia variantteja, joita ei viitsitä tai ei edes tarvitse korjata yleiskielen mukaisiksi.

5 Paikallissijat vironkielisten suomenoppijoiden puheessa

5.1 Tilanne lukuvuoden alussa

Aineistoni ensimmäinen oppitunti on kuvattu lukuvuoden alussa 8. päivä syyskuuta. Kyseisellä oppitunnilla näkyy oppilaiden ero suomen kielen osaamisessa. Eimar puhuu lähes koko tunnin viroa. Suomen kielellä hän sanoo muutamia sanoja, mutta ei käytä suomea puhuessaan paikallissijoja. Ebba käyttää yksittäisiä paikallissijoja, mutta ne eivät ole itse tuotettuja, vaan kirjasta luettuja. Tunnin lopussa hän kuitenkin käyttää adessiivia.

(1) *mul* on valmis (LS 8.9. EB)

Esimerkki 1 sisältää suomen puhekieleen sopivan loppuheitollisen adessiivimuodon *mul*. Informantin suomen kielen taidosta päätellen voidaan kuitenkin olettaa, että kyseinen virke ja sana *mul* saattavat olla viron kielellä sanottu. Hän ei siis välttämättä ole ymmärtänyt, että hänen tuottamansa virke sopisi hyvin sanottavaksi suomen puhutulla kielellä, koska viron kielessä adessiivin päätte on *-l*. Toisaalta informantti on käyttänyt osaamiaan kieliä tehdäkseen itsensä ymmärretyksi ja siinä hän on tällä lausumallaan varmasti onnistunut.

Eetu eroaa Eimarista ja Ebbasta suomen kielen taidollaan. Hän on osannut suomea jo ennen valmistavan opetuksen alkua ja pyrkii aktiivisesti käyttämään kieltä. Hän myös puhuu tunnilla selvästi eniten: Eimar puhuu ensimmäisen tunnin aikana 73 kertaa, Ebba 58 kertaa ja Eetu 178 kertaa. Eetu ei kuitenkaan poikkea suuresti muista informanteista paikallissijojen käytöllä. Paikallissijoja hän toki tuottaa enemmän kuin Ebba ja Eimar, mutta suurin osa niistä on opettajan perässä toistettuja tai kirjasta luettuja. Tämä näkyy esimerkiksi opettajan kysyessä, onko se pohjoisessa vai etelässä.

(2) etelässä (LS 8.9. EE)

Eetu vastaa opettajan esittämään kysymykseen inessiivimuotoisella nominilla *etelässä*, mihin hän on saanut suoraan mallin opettajan esittämästä kysymyksestä. Hänen ei siis ole tarvinnut itse miettiä sanan taivutusta, vaan hän on saanut toistaa sen opettajan perässä.

Eetun aktiivisuus kielenkäyttäjänä näkyy kuitenkin hänen tuottamassaan virkkeessä, jossa hän kertoo Helsingin ja Viron asukasluvuihin.

(3) ää (.) Helsingis on, on miljoni i- (.) i::nime- (.) ih- (.) -MISTE, (.) Viros on y-, (1.0) y- (0.5) terve Viro peale y- miljon ihmistä, (LS 8.9. EE).

Kyseisessä virkkeessä Eetu käyttää inessiiviä *Helsinkis* ja *Viros* kertoessaan Helsingin ja Viron asukaslukuista. Tässä Eetu on siis käyttänyt inessiivistä loppuheitollisia päätteitä. Elatiivin muodostaminen sanasta *ihminen* on kuitenkin selvästi haastavaa, mutta hän saa kuitenkin lopulta liitettyä sanaan lähes oikean elatiivin päätteiden käyttäessään sanaa *ih- (.) –MISTE*. Kerran elatiivia käytettyään sujuukin se jo huomattavasti helpommin virkkeen lopussa, jolloin Eetu sanoi täysin virheettömästi *ihmistä*.

Syyskuussa oli kuvattu ensimmäisen tunnin jälkeen vielä kaksi oppituntia 13. ja 27. päivä. Kyseiset oppitunnit muistuttivat kielenkäytöltään ensimmäistä oppituntia. Kaikki informantit puhuivat enimmäkseen viroa, mutta Eetu käytti suomen kieltä muita enemmän. Lisäksi Eetu puhui huomattavasti enemmän kuin muut informantit oppituntien aikana. Paikallissijamuotoisia suomen yleiskieleen sopivia nomineja ei 13. ja 27. päivä kuultu kuin yhden kerran, tämä Eimarin sanomana.

(4) *mul* ei ole (LS 13.9. EI).

Kyseisessä virkkeessä Eimar käyttää jo ensimmäisellä tunnilla käyttämäänsä adessiivimuotoa samassa *minä*-sanassa kuin aiemminkin eli hän on taivuttanut sanaa *minä* loppuheitollisena *mul*. Muihin sanoihin Eimar ei ole adessiivia tai muitakaan paikallissijoja liittänyt.

Syyskuussa informanteista kaikki kolme informanttia käyttivät paikallissijoja puheessaan. Paikallissijojen käyttö rajoittuu kahden informantin käyttämään loppuheitolliseen adessiiviin ja kolmannen informantin käyttämään inessiiviin ja elatiiviin.

5.2 Lokakuu

Lokakuussa paikallissijojen käyttö lisääntyy syyskuuhun verrattuna. Eimar käyttää aineiston lokakuun tunneilla inessiiviä (esimerkki 5), adessiivia (esimerkit 6 ja 7) sekä elatiivia (esimerkki 8).

(5) *lapissa* (LS 4.10., 25.10. EI)

(6) *uroksella* (LS 4.10. EI)

(7) *a meil on kaksi mummi* (LS 18.10. EI)

(8) *kettu syö jänistä*. (LS 25.10. EI)

Edelleen monet paikallissijoissa tuotetut sanat ovat joko toistoa opettajan perässä tai vastauksia kysymyksiin, jolloin kielenoppija on saanut opettajalta mallin sanan tuottamiseen. Saadusta mallista huolimatta suomen kielen käytössä on havaittavissa edistystä ja ennen kaikkea rohkaistumista kielen käyttöön.

Myös Ebban puheessa on havaittavissa suomen kielen ja sijamuotojen käytön lisääntymistä. Ebba käyttää adessiivia kysymyksessään.

(9) no mis sul siis on. (LS 4.10. EB)

Esimerkeissä (7) ja (9) on nähtävissä viron kielen ja suomen puhekielen samankaltaisuus. Suomessa puhutussa kielessä voidaan jättää sijapäätteistä viimeiset äänneet pois ja silti tulla ymmärretyksi. Viron kielessä päätteet ovat lyhyempiä kuin suomessa myös kirjoitetussa kielessä. Loppuheitosta huolimatta Ebba on saanut tällä lausumalla itsensä ymmärretyksi luokkahuoneessa.

Taivuttaessaan sanoja inessiivissä Ebba käyttää sekä suomen yleiskielen mukaisia päätteitä että loppuheitollisia päätteitä. Hän siis osaa käyttää suomen kielen inessiiviä, mutta se ei kuitenkaan vielä vakiintunut hänen käyttöönsä niin, että hän pystyisi liittämään jokaisella kerralla suomen yleiskielen mukaisen inessiivin päätteeseen. Toisaalta tämä ei ole usein tavoiteltavaakaan varsinkaan nuorten keskuudessa, vaan usein loppuheitollinen päätte sopii paremmin nuorten keskusteluihin.

(10) ta on vetessä ja:: valkoinen. (LS 4.10. EB)

(11) Viros. (LS 18.10. EB)

Esimerkki 10 on selvästi tuotettu suomeksi tunnilla pelatun pelin yhteydessä. Tämä on ensimmäinen kerta, kun voidaan varmaksi todeta Ebban käyttäneen itsenäisesti ilman mallia suomen yleiskielen mukaista paikallissijan päätteitä. Vaikka Ebba on informanteista vähiten äännessä eikä ole kovin paljoa tuonut osaamistaan ilmi, on hän tässä taivuttanut hienosti sanaa *vesi* niin, että inessiivin päätteessä on kaksi s-kirjainta ja oikea loppuäänne *ä*. Koska esimerkki 11 sisältää vain yhden sanan, on siitä mahdotonta sanoa, onko se tuotettu suomen puhekielellä vai viroksi. Todennäköisesti tässä on kuitenkin ollut ajatus suomen kielestä, koska informantti on käyttänyt sanaa *Viro* eikä *Eesti*.

Lokakuussa Ebban viimeinen suomen kielen paikallissija on oppitunnilta 18.10.

(12) £porkkana syö jänist.£ (LS 18.10. EB)

Esimerkissä 12 näkyy jälleen vironkielen lyhyemmät sijapäätteet. Toisaalta virke on suomen puhekielen kautta täysin ymmärrettävä ja suomenkielisen korvaan kieliopillisesti oikein, joten tärkein eli itsensä ymmärretyksi saaminen on tälläkin virkkeellä saavutettu. Eimar on tuottanut lähes samanlaisen virkkeen oppitunnilla 25.10. (esimerkki 8). Hänen elatiivimuotoisen sanan lopussa on koko elatiivin päätte *-stä*.

Lokakuun kolmella viimeisellä oppitunnilla Ebba ei käyttänyt lainkaan suomenkielisiä sanoja, jotka olisi taivutettu paikallissijoissa. Informanteista Eetu on käyttänyt jokaisella lokakuun videoidulla

tunnilla paikallissijoja. Lokakuun ensimmäisellä tunnilla hän on taivuttanut kolmea sanaa inessiivissä.

(13) metsassa. (.) Lapissa. (LS 4.10. EE)

(14) Lappi on:: Pohjois-Suomessa (LS 4.10. EE)

Esimerkeissä 13 ja 14 Eetu on käyttänyt suomen yleiskielen mukaisia päätteitä. Sanan *metsä* taivuttaminen on ollut haastavampaa kuin sanojen *Lappi* ja *Pohjois-Suomi*, koska äänne *ä* on vaihtunut äänneeksi *a*.

Eetu selvästi pyrkii käyttämään suomen kieltä, koska hän käyttää osittain viroksikin tuotetuissa virkkeissä suomen kielen sijapäätteitä (esimerkki 15).

(15) õpetaja minulla p- (.) pole tämä. (LS 6.10. EE)

Esimerkissä 15 Eetu on käyttänyt vironkielisen *mul*-muodon tilalla osittain viroksi tuotetussa virkkeessä adessiivin päätettä täysin oikein. Vaihtelu Eetun kielen käytössä näkyy kaksi viikkoa myöhemmin kuvatulla oppitunnilla, jolloin Eetu on käyttänyt samassa yhteydessä loppuheitollista päätettä.

(16) õpetaja minul on va::lmi::s, (LS 20.10. EE)

Esimerkeissä 15 ja 16 näkyy kielen vaihtelu. Vaikka kielenoppija osaakin käyttää oikeaa suomenkielistä adessiivin päätettä, voi suomenoppija myöhemmin samassa yhteydessä käyttää myös loppuheitollista päätettä.

Allatiivia Eetu käyttää puheessaan usein ja useimmiten täysin suomen kielen kieliopin mukaisesti.

(17) voinko ma menen Eimarile. (LS 6.10. EE)

(18) anna mulle (.) anna mulle (.) tagasi tulles. (LS 6.10. EE)

(19) ma en halua mennä välitunnille. (LS 18.10. EE)

(20) sulle ei mee- (LS 25.10. EE)

Eetu osaa taivuttaa erilaisia sanoja allatiivissa suomen kieliopin mukaisesti. Hän käyttää puhekielisiä ilmauksia *mulle* ja *sulle* (esimerkit 18 ja 20) sekä ilmaista haluttomuutensa välitunnille menoon esimerkissä 19. Esimerkissä 19 näkee Eetun kyvyn käyttää suomen yleiskieltä, jolla virke on tuotettu lukuun ottamatta sanan *minä* puhekielistä muotoa. Esimerkissä 17 on vironkielen allatiivin päätte *-le*, kaikki muut allatiivissa taivutetut sanat päättyvät suomen kielen allatiivin päätteeseen *-lle*.

Inessiivin, adessiivin ja allatiivin lisäksi Eetu taivutti yksittäiset kerrat sanoja myös elatiivissa (21) ja illatiivissa (22).

(21) Virosta või. (LS 20.10. EE)

(22) syntymäpäiväjuhliin (LS 27.10. EE)

Sekä esimerkki 21 että esimerkki 22 ovat taivutettu suomen kieliopin mukaisesti, vaikka erityisesti illatiivin muodostaminen saattaisi olla hankalaa viroa ensikielenään puhuvalle johtuen viron ja suomen erilaisista illatiivin päätteistä vrt. *-sse* ja *-(h)Vn*.

5.3 Marraskuu

Marraskuun aineistossa useammalla tunnilla yhtenä harjoiteltavana asiana oli suomen kielen sijapäätteet. Näillä tunneilla opettaja esitti paljon kysymyksiä, jolloin informantit saivat suoran mallin sanan taivuttamiseen opettajalta. Jätän nämä aineiston osat vähemmälle tarkastelulle, koska informantit toistavat aikuisen sanomia asioita, mikä ei kerro todellisuudessa heidän kielen oppimisestaan.

Sanojen taivuttaminen inessiivissä on aineiston informanteille selvästi helppoa ja he kaikki käyttävät inessiivimuotoisia sanoja marraskuussa. He myös pyrkivät aktiivisesti korjaamaan omaa kieltään ja taivuttamaan sanoja suomen kieliopin mukaisesti. Tästä esimerkkinä Eimarin marraskuun ensimmäisellä oppitunnilla harjoittelema sanan *verkko* taivutus.

(23) verkkossa. (1.0) verkkossa (1.1) verkossa. (LS 1.11. EI)

Esimerkissä 23 inessiivin päätte on heti ensimmäisellä kerralla oikein, mutta astevaihtelu aiheuttaa vielä haasteita. Eimar kuitenkin pyrkii korjaamaan sanan suomen kieliopin mukaiseksi ja kolmannella kerralla myös astevaihtelu on oikein.

Monet inessiivimuotoiset sanat Eimar tuottaa heti ensimmäisellä kerralla oikein.

(24) mi::nu- (.) minulla on häntä. (.) ja minu häntä on jäässä heheheh .hh (LS 10.11. EI)

(25) me oleme Virossa. (.) (LS 15.11. EI)

(26) ihmiset (.) ee on kotissa ja (.) ovat ovat rauhassa. (LS 15.11. EI)

Sekä esimerkeissä 24, 25 että 26 inessiivin päätte on kieliopillisesti täysin oikein. Esimerkissä 26 on kuitenkin nähtävissä sanojen ja päätteiden löytämisen haastetta ja astevaihtelun vaikeutta. Tällä

kerralla astevaihtelua ei ole korjattu, eli informantti ei välttämättä ole huomannut t:n astevaihtelua d:n kanssa sanassa *koti*.

Toisaalta Eimar käyttää puheessaan myös loppuheitollisia inessiivin päätteitä, kuten esimerkissä 27.

(27) ma olen nii (.) pahas kohas, (LS 10.11. EI)

Päätteen löytämisen vaikeudesta saattaa kertoa pieni tauko ennen inessiivimuotoisia sanoja. Eimar ratkaisi tilanteen käyttämällä loppuheitollista inessiivin päätettä.

Eimarin halu suomen kielen käyttämiseen näkyy myös esimerkissä 28.

(28) Tallinnassa on ee, (.) there is ee like ee, (.) ee there's like cinema is like ee three euros. (.) here like it's four five. (.) ten euros. (LS 29.11. EI)

Eimar aloittaa virkkeen täysin suomen kieliopin mukaisesti taivutetulla inessiivimuodolla *Tallinnassa*. Tämän jälkeen virkkeen jatkaminen suomeksi on kuitenkin vielä liian haastavaa ja Eimar siirtyy käyttämään englanninkieltä.

Ebba ei käytä inessiivissä taivutettuja sanoja yhtä paljon ja monipuolisesti kuin Eimar, mutta aineistossa kuitenkin esiintyy useampia inessiivejä myös Ebban sanomana marraskuussa.

(29) Puistola koulussa? (LS 1.11. EB)

(30) maaliskuussa, (1.0) mis kuu see on maaliskuu, (LS 1.11. EB)

(31) minul, (.) Tartossa minul on Tartossa. (.) Veerikul, (LS 15.11. EB)

(32) tammikuussa saab kaksikymmentä £isovelif, (LS 29.11. EB)

Esimerkit 29 ja 30 ovat vastauksia kysymyksiin, jolloin kielenoppija on saanut mallin sanan taivuttamiseen kysymyksen esittäjältä. Esimerkeistä 31 ja 32 kuitenkin näkee, että myös Ebba osaa käyttää inessiiviä itsenäisesti ja osaa taivuttaa sanoja suomen kieliopin mukaisesti. Vaikka virkkeiden tuottaminen on saattanut muuten olla haastavaa, on inessiivimuotojen tuottaminen selvästi helppoa ja niiden tuottaminen onnistuu häneltä sujuvasti marraskuussa.

Eetu on edelleen myös marraskuussa informanteista eniten äänessä. Hänen puheessaan kuitenkin esiintyy yllättävän vähän inessiivimuotoisia nomineja.

(33) onko Suomessa Martinpäivä (LS 10.11. EE)

(34) Virossa ma olin, (.) mm oma::, (.) luoka parempi puutöö. (LS 15.11. EE)

(35) aa mul on too ju repussa. (LS 17.11. EE)

(36) Virossa oli lunta maassa, (LS 24.11. EE)

(37) aa tuo. (.) onko siällä koulussa tämmöistä että kui on kaksikymmentä (.) aa miinus siis:: peabko tulema koulu või ei, (LS 24.11. EE)

Esimerkeistä 33–37 näkee, että inessiivin käyttäminen on Eetulle helppoa, vaikkei hän sitä kovin usein puheen määrään verrattuna käytäkään. Jokainen esimerkkien inessiivimuotoisista sanoista on kuitenkin täysin suomen kielen kieliopin mukaisesti tuotettu. Esimerkissä 34 inessiivin päätte kuitenkin puuttuu sanasta *puutyö*. Kyseisen sanan taivuttaminen on ollut ilmeisen hankalaa, mutta tälläkin virkkeellä Eetu saa ilmaista asiansa eli sen, että hän oli Virossa oman luokkansa paras puutöissä.

Inessiivin lisäksi informanttien yleisimmin käyttämät sijapäätteet marraskuussa ovat adessiivi ja allatiivi.

(38) Radimirilla on poro lapsia. (LS 15.11. EI)

(39) osta poro tisse kümme eurolla. (LS 15.11. EI)

(40) meillä meillä on kolm- (0.7) Ebba meil on kolmkend ju. (.) meil on seal kolmkend ju. (LS 22.11. EI)

(41) oota mul ei ole valmis veel. (LS 10.11. EB)

(42) opettaja minulla ei ole kaikki neid paperet. (LS 8.11. EE)

(43) ää hän:: (.) ei. (.) m- minulla ei ole oikein isä siellä. (1.1) minul, (LS 10.11. EE)

(44) TÄMÄLLÄ. (0.7) TÄM(h)ÄLLÄ. (LS 24.11. EE)

Esimerkeistä 38–44 näkee, että jokainen aineiston informantti käyttää marraskuun aikana adessiivissa taivutettuja nomineita. Informanteista Eimar ja Eetu käyttävät suomen yleiskielen mukaista päätettä *-lla*. Eimar käytti adessiivia jo aiemmin 10.11. kuvatulla oppitunnilla. Tuolloin hän taivutti minä-pronominia adessiivissa. Hän joutui hetken miettimään, mutta onnistui liittämään sanaan oikean päätteen saaden muodostettua sanan *minulla* sen sijaan, että olisi käyttänyt puhekielistä muotoa *mulla*. Esimerkissä 41 Ebba käyttää loppuheitollista, vironkielestä tuttua sanaa *mul* ilmaisessaan tehtävänsä keskeneräisyyttä.

Oppitunnilla 24.11. harjoiteltiin sijamuotoja. Eetu tuotti kyseisen tunnin aikana yli kaksikymmentä paikallissijamuodossa olevaa nominia. Lähes kaikki tunnin aikana tuotetut nominat hän sanoi heti ensimmäisellä kerralla suomen kieliopin mukaisesti. Tämä johtuu todennäköisesti ainakin osittain opettajan kysymysten kautta antamasta mallista. Esimerkistä 44 näkee, että demonstratiivipronominin *tämä* taivuttaminen adessiivissa on kuitenkin ollut hankalaa. Eetu ei tunnin

aikana kysynyt apua sanan taivuttamiseen eikä hän korjannut sanomaansa, vaan tämä-pronominin taivutus jäi kyseisellä tunnilla muotoon *tämällä*.

Allatiivia käytti suomen kielen yleiskielisen päätteen kanssa marraskuussa informanteista kaksi eli Ebba ja Eetu.

(45) o::to::ta ma ei halua välitunnille. (LS 1.11. EB)

(46) oot anna korra mulle, (LS 10.11. EB)

(47) andsidko sinä minulle tämä- (.) –llä. (LS 1.11. EE)

(48) mina sanosin hänelle ja hän sano Ebballe. (LS 8.11. EE)

(49) ma:: aint soitan oma isalle mai s- tee saada korttia oma isälle (LS 10.11. EE)

(50) ma haluan välituntii::, aia. (LS 29.11. EE)

Ebba osasi jo marraskuun alussa käyttää allatiivia ilmaistessaan halukkuutensa välitunnille menoon (esimerkki 45). Esimerkissä 45 Ebba on käyttänyt yleiskieltä taivuttaessaan sanaa *välitunti* allatiivissa ja puhekieltä esimerkissä 46 puhuessaan itsestään.

Eetu yhdistää allatiivin päätteen useihin eri sanoihin (esimerkit 47–49). Hän käyttää esimerkissä 47 *mulle* sanan tilalla yleiskielistä *minulle*, eli tässä hän selvästi ilmaisee itseään suomeksi. Kuten esimerkissä 44, myös tässä demonstratiivipronominin *tämä* taivuttaminen adessiivissa on kuitenkin ollut haastavaa. Eetu on pienen tauon jälkeen liittänyt kyseiseen pronominiin päätteen *-llä*. Tässä yhteydessä hän on saattanut yrittää myös muodostaa genetiivimuotoa *tämän*. Vironkielessä yksikön genetiivi on päätteetön, joten Eetu ei ole saanut mallia ensikielestään.

Esimerkissä 50 Eetu on ilmaissut halukkuutensa mennä välitunnille. Kyseisestä virkkeestä kuitenkin puuttuu allatiivin päätte. Tämä on mielenkiintoista, koska Eetu on jo lokakuussa käyttänyt sanasta *välitunti* allatiivimuotoa *välitunnille* (esimerkki 19). Syitä tähän voi olla monia. Allatiivimuoto ei ole vielä niin vakiintunut informantin käyttöön, että sen käyttö olisi jokaisella kerralla helppoa. Eetu kuitenkin on venyttänyt sananloppuista vokaalia, mikä saattaa viitata yritykseen liittää nominiin illatiivin päätte eli *välituntiin*. Tässä tapauksessa Eetu olisi siis liittänyt sanaan ulkopaikallissijaisen allatiivin tilalle illatiivin, joka on tulosijana allatiivia vastaava sisäpaikallissija. Myös puhekielen variaatio ja joustavuus antavat tilaa erilaisille muodoille. Suomea ensikielenäänkin puhuva voi tehdä puheessaan virheitä, joita ei välttämättä tule korjattua, koska virheellisestä muodosta huolimatta on tullut ymmärretyksi.

Marraskuussa Eetu käytti inessiivin, allatiivin ja adessiivin lisäksi yksittäiset kerrat myös elatiivia ja ablatiivia. Elatiivia Eetu oli käyttänyt kerran aiemmin myös lokakuussa, mutta ablatiivia ei aineistossa ollut käytetty ennen marraskuuta.

(51) puusta tegin autoja, (LS 15.11. EE)

(52) opettaja. (.) Mila on ottanut minulta tuo kynä ja tuo rikki tehnyt. (LS 24.11. EE)

Sekä esimerkissä 51 että esimerkissä 52 Eetu on käyttänyt suomen kielen päätteitä ilman vironkielen tai suomen puhekielen loppuheittoa. Tästä voidaan päätellä, että hänen tarkoituksenaan on ollut tuottaa virkkeet suomeksi. Eetu on siis ennen lukuvuoden puolta väliä oppinut käyttämään myös elatiivia ja ablatiivia suomen yleiskielisessä muodossa suomen kieltä puhuessaan.

5.4 Lukuvuoden puoliväli joulukuussa ja tammikuussa

Lukuvuoden puolessa välissä jokainen informantti käyttää ainakin joitain paikallissijoja suomen kielellä. Kaikki informantit käyttivät marraskuuhun mennessä melko vakiintuneesti inessiiviä ja adessiivia. Allatiivia käytti marraskuuhun mennessä Eetu ja Ebba. Lisäksi Eetun puheessa oli vakiintuneesti käytössä allatiivi ja yksittäisiä kertoja myös elatiivi, illatiivi ja ablatiivi. Informanteista Eetu oli siis marraskuun loppuun mennessä käyttänyt kaikkia paikallissijoja suomen yleiskielen mukaisesti.

5.4.1 Paikallissijat Ebban puheessa lukuvuoden puolessa välissä

Vaikka Ebba oli marraskuun loppuun mennessä käyttänyt useampia kertoja inessiiviä ja adessiivia sekä allatiivia, ei kyseisiä sijamuotoja esiintynyt hänen puheessaan kovinkaan paljoa joulukuun ja tammikuun aikana. Joulukuussa hänen puheessaan kyllä esiintyi kyseisiä sijamuotoja ja niiden lisäksi myös illatiivia ja ablatiivia, mutta niiden käyttö oli riippuvainen tunnin tehtävistä ja hän sai sijamuotojen käyttöön mallin tehtävistä. Itsetuotettuja sijamuotoja ei hänen puheessaan ollut juuri lainkaan aineiston lukuvuoden puolivälin tunneilta. Ainoat itsenäisesti tuotetut paikallissijaiset nominit olivat adessiiveja (esim. 53–55) ja allatiiveja (esimerkki 56).

(53) joo minul on. (LS 24.1. EB)

(54) en ole Eetulla en ole televisio, (LS 26.1. EB)

(55) aa, (.) mul on valmis opettaja. (LS 24.1. EB)

(56) anna mulle ::. (LS 24.1. EB)

Adessiivien käytössä on lukuvuoden puolella välissä nähtävissä vironkielen vaikutus. Esimerkeissä 53 ja 55 itsestä puhuttaessa adessiivin päätte on lyhyt loppuheittollinen kuten vironkielessä. Esimerkki 53 eroaa kuitenkin sillä, että siinä on taivutettu suomen yleiskielen sanaa *minä*, kun taas esimerkissä 55 on enemmän viron kieleen viittaava sana *mul*. Myös allatiivin kohdalla jää epäselväksi, onko informantti pyrkinyt käyttämään suomen kieltä vai onko hän käyttänyt viron kielistä sanaa *mulle*. Kuitenkin jokainen esimerkeistä 53–56 on sopivia joko suomen yleis- tai puhekieleen ja informantti on saanut itsensä ymmärretyksi luokkahuoneessa.

5.4.2 Paikallissijat Eetun puheessa lukuvuoden puolella välissä

Tammikuun oppitunneilla Eetun puheessa on nähtävissä suuri kehitys inessiivin, adessiivin ja allatiivin käytössä. Tammikuussa Eetu käyttää kyseisiä paikallissijoja puheessaan runsaasti ja lähes poikkeuksetta täysin suomen yleiskielen mukaisesti. Vaikka hän on niitä aiemminkin osannut käyttää, ovat ne lukuvuoden puolella välissä selvästi vakiintuneet hänen käyttöönsä, eikä hänen tarvitse enää miettiä, miten sanat taipuvat kyseisissä sijamuodoissa.

Illatiivin voisi ajatella olevan vironkieliselle suomenoppijalle sijamuodoista vaikein, koska sen päätte on täysin erilainen kuin suomessa. Kuten esimerkistä 57 näkee, myös illatiivin muodostaminen on kuitenkin onnistunut Eetulta.

(57) *mul jäi, (.) jäi kynä kotiin nyt, (.) uiih*, (LS 1.12. EE)

Myös erosijojen eli ablatiivin ja elatiivin muodostaminen onnistuu Eetulta vaivatta lukuvuoden puolella välissä. Näiden sijamuotojen käyttö on kuitenkin edelleen rajoittunut yksittäisiin kertoihin, eivätkä ne ole niin vakiintuneita vielä kuin esimerkiksi olosijojen eli inessiivin ja adessiivin.

(58) *opettaja miksi sa panit minulta valot pois*. (LS 8.12. EE)

(59) *saunasta kun tulen*. (LS 19.1. EE)

Vaikka inessiivin käyttö onkin ollut Eetun puheessa vakiintunutta, on siinäkin vielä havaittavissa vaihtelua.

(60) *tuolta lukee pyörällä*, (LS 19.1. EE)

(61) *mi- mi- mi- mi- minu kotil on kaksi kerrosta*. (LS 19.1. EE)

Esimerkissä 60 inessiivin tilalla Eetu on käyttänyt ablatiivia. Tämän on saattanut aiheuttaa taivutettavan sanan tyyppi eli demonstratiivipronomini *tu*. Aiemminkin kyseisten pronomien taivuttaminen on ollut Eetulle haastavaa (esim. 44 ja 47). Esimerkissä 61 inessiiviin taivuttamisen haasteen on saattanut aiheuttaa pronomini *minä*, jonka pitäisi tässä yhteydessä olla genetiivimuodossa

minun. Koska vironkielessä yksikön genetiivi on päätteetön, on sen tuottaminen ollut selvästi hankalaa Eetulle ja hän onkin hakenut oikeaa muotoa useamman kerran. Virkkeen lopun oikein muodostettu elatiivimuoto *kerrosta* kuitenkin tekee sen, että virke on ymmärrettävissä ja Eetu on saanut ilmaistua ymmärrettävästi sen, että hänen kodissaan on kaksi kerrosta.

5.4.3 Paikallissijat Eimarin puheessa lukuvuoden puolella välissä

Kuten Ebballa, myös Eimarilla paikallissijojen käyttö on lukuvuoden puolella välissä vielä melko vähäistä ja edelleen suurimpaan osaan on saatu malli kirjasta tai opettajalta. Itsetuotettujen paikallissijamuotoisten nominien käyttö rajoittuu aineiston oppitunneilla muutamiin kertoihin. Monet itsenäisesti tuotetuista paikallissijamuotoisista nomineista on loppuheitollisia. Loppuheiton käyttäminen on kuitenkin yleistä puhekielessä ja erityisesti nuorempien keskuudessa, joten loppuheitollinen muoto on näissä tilanteissa yhtä oikein kuin suomen yleiskielinen muoto.

Eimar on kuitenkin käyttänyt suomen kielen sijapäätteitä ainakin esimerkeissä 62-64. Inessiivin päätettä hän on käyttänyt kysyessään sanassa *kerrostalo* olevien e-kirjainten määrää (esim. 62).

(62) onko kerrostalossa kaksi e::? (LS 8.12. EI)

Esimerkissä 63 Eimar on aloittanut virkkeensä viroksi ja käyttänyt loppuheitollista sanaa *minul*. Heti tämän jälkeen hän on korjannut sanan suomen yleiskieliseen muotoon *minulla* ja pyrkinyt myös jatkamaan virkettä suomeksi.

(63) opettaja opettaja se see minul on minulla se parveke sial se on parveke ja seal on:: veel.
(.) piha on veel, (.) parem. (LS 19.1. EI)

Lisäksi hän on käyttänyt tammikuun lopussa myös elatiivimuotoa sanasta *ikkuna*, johon hän on liittänyt suomen yleiskielisen päätteen *-sta*.

(64) no, (.) e- ei ma näin ikkunasta neid, (LS 26.1. EI)

5.5 Helmikuu

Helmikuussa on jälleen havaittavissa muutosta kielen kehityksessä verrattuna aiempiin kuukausiin. Paikallissijojen käyttö ei ole kovinkaan paljoa tarkempaa kuin aiemmin lukuvuoden aikana, mutta informantit käyttävät paikallissijoissa taivutettuja nomineja aiempaa useammin puheessaan. Edelleen puheessa sekoittuvat suomen yleiskieliset päätteet ja loppuheitolliset päätteet.

(65) no minul on kuvaamataito ja, (LS 2.2. EB)

(66) joo minulla, (LS 2.2. EB)

Ebba on käyttänyt saman tunnin aikana sekä suomen yleiskielistä adessiivin päätettä *-lla* että loppuheitollista päätettä *-l* (esimerkit 65 ja 66). Toisaalta Eimarin puheessa ei aineistossa esiinny helmikuun aikana lainkaan adessiivia, kun taas Eetu käyttää adessiivia usein ja lähes jokaisella kerralla suomen yleiskielen mukaisesti.

(67) tuo hammas minulla sattuu. (LS 2.2. EE)

(68) tuuks sä ensi tunnilla taakse. (0.5) tai, (LS 2.2. EE)

(69) ja, (.) nüüd ma tietän yhten asian. (.) koko aeg aja bussilla. (.) älä mene junalla. (LS 9.2. EE)

Esimerkissä 67 Eetu käyttää yleiskieltä ja esimerkissä 68 puhekieltä. Molemmissa hän on kuitenkin käyttänyt adessiivin suomen yleiskielistä päätettä *-lla*. Tästä näkee, että Eetu pystyy käyttämään sekä yleis- että puhekieltä ja kummassakin tapauksessa pystyy taivuttamaan sanoja suomen kieliopin mukaisesti adessiivissa. Edelleen esimerkissä 69 adessiivin päätteet ovat täysin suomen kieliopin mukaisesti, vaikka muuten virkkeissä sekoittuvat suomen ja viron kielet.

Allatiivin käyttö ei ole täysin vakiintunut informanttien puheeseen. Esimerkiksi välitunti-sanaa Ebba on käyttänyt nominatiivissa ilmaistessaan haluttomuutensa välitunnille lähtöön (esimerkki 70).

(70) en minä en lähe välitunti. (LS 2.2. EB)

Sama välitunti-sana aiheutti aiemmin vaikeuksia myös Eetulle (esimerkki 50). Ongelman sanan taivuttamisessa saattaa aiheuttaa astevaihtelu $nt > nn$. Eetulla myös vironkielen vaikutus näkyy selvästi helmikuussa.

(71) emmä halua mennä välitunnile miinus kakskytkolme astetta. (LS 2.2. EE)

Vaikka virke on selvästi tuotettu suomenkielellä ja sopii hyvin lausuttavaksi suomen puhekielellä, on hän taivuttanut välitunti-sanaa allatiivissa lisäämällä sanaan viron kielen lyhyen allatiivin päätteeseen *-le* (esimerkki 71). Vaikka allatiivin käyttö ei olekaan täysin vakiintunut, pystyvät informantit tuottamaan sanoja myös suomen kieliopin mukaisesti allatiivissa (esimerkki 72).

(72) Eetu jää sisälle, (LS 9.2. EI)

Inessiivin käyttö on informanttien puheessa sujuvaa ja kaikki informantit taivuttavat nomineita runsaasti inessiivissä.

(73) oli hän oli englantissa. (.) me tegime ensimmäinen tunti (LS 28.2. EB)

(74) ei MJETROLEHTI. (.) metrolehtessa on totta. (LS 2.2. EE)

(75) opettaja hänellä on liitu kädessä ja hän haluaa heittää Radimiri. (LS 28.2. EE)

Esimerkissä 73 Ebba on käyttänyt suomen yleiskielistä inessiivin päätettä ilmaistessaan henkilön läsnäoloa englannintunnilla. Sanan taivuttaminen on suomen kieliopin mukaista lukuun ottamatta astevaihtelun haastetta. Samankaltainen tilanne on myös esimerkissä 74, jossa Eetu taivuttaa metrolehti-sanaa inessiivissä. Tässä kuitenkin astevaihtelun lisäksi haastetta on aiheuttanut oikean vokaalin valinta päätteen loppuun. Helmikuun lopussa Eetu on kuitenkin taivuttanut sanaa *käsi* täysin suomen kieliopin mukaisesti inessiivissä (esimerkki 75).

Inessiivin päätte ja astevaihtelu ovat aiheuttaneet haastetta myös Eimarille helmikuun lopussa.

(76) no minä en näe kun kaikki on etessä. (LS 28.2. EI)

(77) opettaja minä en näe kun on Paulo Angelo on edessä:: mm::, (LS 28.2. EI)

(78) opettaja Radimir on (.) etessa. (LS 28.2. EI)

Eimar on saman tunnin aikana useampaan kertaan ilmaissut opettajalle muiden oppilaiden olevan hänen edessään. Ensimmäisellä kerralla inessiivin päätte on oikein, mutta astevaihtelu on aiheuttanut haastetta. Toisella kerralla Eimar on taivuttanut sanan täysin oikein *edessä*. Tästä huolimatta kolmannella kerralla sanasta puuttuu jälleen astevaihtelu ja lisäksi päätteen lopussa on vokaali *a*, vaikka aiemmin hän oli käyttänyt oikeaa vokaalia *ä*.

Vaikka viron kielen illatiivi eroaa suomen illatiivista paikallissijoista eniten, alkaa senkin käyttö helmikuussa olla vakiintunut informanteista Eimarin ja Eetun käyttöön (esimerkit 79–82).

(79) opettaja miksi me olemme lauantaina kouluun. (LS 9.2. EE)

(80) otota ma katon reppuun. (LS 9.2. EE)

(81) ää hyppä tuleen. (LS 16.2. EI)

(82) pulkkamäkeen. (LS 28.2. EI)

Yllä olevista esimerkeistä näkee, että Eetu ja Eimar pystyvät muodostamaan illatiivimuodon sisältäviä virkkeitä suomen kielen mukaisesti. Tosin esimerkissä 79 illatiivimuotoisen koulu-sanan kanssa parempi predikaattivalinta olisi ollut *tulla*, kun taas olla-predikaatin pariin olisi paremmin sopinut inessiivimuoto *koulussa*.

Eetu ja Eimar ovat käyttäneet helmikuussa myös elatiivimuotoisia nomineita (esimerkit 83–86) ja lisäksi Eetu on käyttänyt myös ablatiivia (esimerkki 87).

(83) ma tykkään energiajuomasta, (LS 2.2. EE)

(84) opettaja. (.) opettaja. (.) opettaja. (.) Rolan puhuu paska koko aika. (.) minusta. (LS 28.2. EE)

(85) kaapista hän oli noin kaikki paikat etsis. (.) ja sitten hän löytyi nää tulitikut. (LS 28.2. EE)

(86) koska need on Englantista. (LS 14.2. EI)

(87) no se tuntuu vähän tytöltä. (LS 16.2. EE)

Vaikka esimerkeissä 83–87 näkyy vironkielen vaikutus, on suurin osa virkkeistä kuitenkin suomea ensikielenään puhuvan ymmärrettävissä. Lisäksi huomattavaa on, että kyseisistä esimerkeistä jokaisessa paikallissijamuotoisen nominin päätte on suomen kieliopin mukainen vaikka loppuheitollinen päätte olisi puheessa yhtä hyväksyttävä.

5.6 Maaliskuu ja huhtikuu

Maaliskuun ja huhtikuun aikana videoitiin kolme oppituntia, joista ainoastaan ensimmäisellä tunnilla eli 15.3. kaikki informantit olivat paikalla. Kyseisellä oppitunnilla kuultiin runsaasti paikallissijamuotoisia nomineja. Tunnilla tehtiin opettajan kanssa muun muassa tehtävää, missä harjoiteltiin paikallissijamuotoisten nominien käyttöä. Vaikka aiemmista kuukausista huomaa että inessiivin käyttö on ollut informanteille helpointa, on sen käyttäminen joidenkin sanojen kanssa aiheuttanut vielä maaliskuussa suomen kieltä parhaiten osaavalle Eetulle vaikeuksia.

(88) y- yhtessä risttee. (LS 15.3. EE)

(89) aga saaks sä vähän auttaa nyt se (.) ries- (.) yhtessä riestyksellä hän ei muistanut katsoa va- (LS 15.3. EE)

(90) vai oli se yhtessä ris::teyksellä, (LS 15.3. EE)

(91) yh::tessä (.) risteyksellä, (LS 15.3. EE)

(92) yhtessä ristey- (LS 15.3. EE)

(93) risteyksella. (LS 15.3. EE)

(94) talossa? (LS 15.3. EE)

(95) yhtessä riste::lyssä, (LS 15.3. EE)

(96) äärgh (.) ristey- (LS 15.3. EE)

(97) -ksella. (LS 15.3. EE)

(98) risteyksessa. (LS 15.3. EE)

Eetu pyrkii esimerkeissä 88–98 taivuttamaan sanoja *yksi* ja *risteys* inessiivissä. Sanan *yksi* hän onnistuu taivuttamaan heti lähes oikein ja se pysyy samassa muodossa *yhtessä* jokaisessa esimerkissä, joissa se on mukana. Risteys-sanan taivuttaminen on hankalampaa, mikä johtuu todennäköisesti sanojen erilaisista taivutustyypeistä. Kielenoppijan voi olla hankalampaa taivuttaa sanoja, joiden sanavartalossa tapahtuu muutoksia, kuten sanassa *risteys* (*risteys* > *risteykse-*). Esimerkeistä 89 ja 96 huomaa, että Eetu alkaa hermostua siihen, että sanan taivuttaminen ei onnistu. Aluksi Eetu pyrkii taivuttamaan sanaa ulkopaikallissijassa eli adessiivissa. Opettaja kuitenkin neuvoo häntä miettimään, että ollaan jonkin sisällä, kuten *talossa* (esimerkki 94). Tämän jälkeen Eetu vaihtaa päätteiden inessiiviin, vaikkakin vielä kerran pyrkii käyttämään myös adessiivia (esimerkit 96 ja 97). Lopulta hän saa taivutettua sanan oikein vokaalisointua lukuun ottamatta (esimerkki 98).

Maalis- ja huhtikuussa suurin osa aineiston paikallissijoissa taivutetuista nomineista on kuitenkin informanteille helpompia taivuttaa kuin sana *risteys* ja taivutusmuodot menevät enimmäkseen heti ensimmäisellä yrittämällä oikein.

(99) siksi ma menen Viroon seuraava keskiviikko, (LS 15.3. EE)

(100) ootko sa ajanut kopterilla. (LS 15.3. EE)

(101) kaikki virolaiset luokassa. (LS 15.3. EE)

(102) minä ei muistanut katsoa oikea:: (.) oikealle. (LS 15.3. EI)

(103) (tuleks) sairaa (.) lasta. (.) lasta. (LS 15.3. EI)

(104) mina haluan joka päivä (muudkui) tulla kouluun. (LS 15.3. EB)

(105) autossa pitää olem- olla raadion moottori ja tilaa. (LS 22.3. EB)

Lukuvuoden alussa vaikeimmalta paikallissijailta vaikuttanut illatiivi ei ole tuottanut maaliskuussa Eetulle ja Ebballe vaikeuksia. Eetu on taivuttanut sanan *Viro* ja Ebba sanan *koulu* oikein illatiivissa (esimerkit 99 ja 104). Myös inessiivissä (101 ja 105) ja adessiivissa (100) taivuttaminen on sujunut helposti. Elatiivin ja allatiivin kohdalla Eimar on joutunut hetken miettimään, mutta on kuitenkin taivuttanut sanat pienen tauon jälkeen oikein.

5.7 Paikallissijojen käyttö tarkkuuden ja distribuution näkökulmasta

5.7.1 Ebba

Lukuvuoden alussa syys- ja lokakuussa Ebba käytti enimmäkseen loppuheitollisia päätteitä taivuttaessaan nomineita paikallissijoissa. Esimerkiksi puhuessaan itsestään tai muista, käytti hän

loppuheitollisia muotoja *mul* ja *sul*. Voidaan olettaa, että näitä ei ole tarkoitettu suomen puhekielellä sanotuiksi, vaan ne ovat viron kieliopin mukaisesti taivutettuja. Myös allatiivia ja elatiivia hän käyttää lokakuussa viron kieliopin mukaisesti taivutettuna *sinule*, *sulle* ja *jänist*. Kuitenkin inessiiviä Ebba on käyttänyt lokakuun aikana sekä loppuheitollisena että muodossa *-ssa*.

Marraskuun alussa päätteiden käytössä tapahtui kuitenkin muutos ja Ebba käytti saman oppitunnin aikana muotoja *koulussa*, *maaliskuussa* ja *välitunnille*. Toisaalta sanaa *minä* hän ei ollut taivuttanut lainkaan sanoessaan *mina olen kiire*. Inessiivin päätte *-ssa* alkoi kuitenkin vakiintua Ebban puheessa ja hän käytti marraskuusta eteenpäin enimmäkseen suomen kieliopin mukaista päätettä.

Tammikuussa Ebba käytti ensimmäisen kerran adessiivin suomen yleiskielistä päätettä *-lla*, kun tähän asti hänen puheessaan päätte oli ollut loppuheitollinen *-l*. Edelleen hän käytti kuitenkin myös loppuheitollista päätettä sanoessaan *mul* ja *minul*. Sama tilanne näkyi edelleen oppitunnilla 2. päivä helmikuuta, jolloin Ebba käytti saman tunnin aikana muotoja *minul* ja *minulla*.

Helmikuussa Ebba käytti vain harvakseltaan paikallissijoissa taivutettuja nomineja. Taivutetut sanat olivat kuitenkin useimmiten suomen kieliopin mukaisia ja helmikuussa Ebba käytti vain harvoin loppuheitollisia muotoja suomeksi puhuessaan. Maaliskuussa Ebban viimeisellä aineiston tunnilla hän ei käyttänyt lainkaan loppuheitollisia muotoja, vaan käytti suomen yleiskielen mukaisesti esimerkiksi sanoja *Pohjois-Suomessa*, *kouluun*, *autossa* ja *hänellä*.

Ebban tarkkuus paikallissijamuotoisia nomineja käytettäessä parani siis huomattavasti lukuvuoden aikana. Erityisesti inessiivin käytössä tarkkuus oli hyvää. Muissa päätteissä oli enemmän vaihtelua ja lukuvuoden lopussa Ebba saattoi saman tunnin aikana käyttää samasta sijamuodosta sekä suomen yleiskielistä että loppuheitollista päätettä.

5.7.2 Eetu

Eetu osasi lukuvuoden alussa informanteista parhaiten suomea ja se näkyi hänen kielenkäytössään koko lukuvuoden ajan. Toisaalta hän oli myös eniten äänessä, mikä on yksi syy siihen, että aineistossa on eniten hänen tuottamiaan paikallissijamuotoisia nomineja. Lukuvuoden ensimmäisillä oppitunneilla informanteista kukaan ei tuottanut itsenäisesti kovinkaan montaa paikallissijassa taivutettua nominia. Eetu kuitenkin käytti jo ensimmäisellä oppitunnilla muotoa *ihmistä*. Tämän lisäksi hän käytti ensimmäisellä tunnilla muun muassa inessiivistä loppuheitollisia muotoja *Helsinki* ja *Viros*, eli vironkielen vaikutus näkyy selvästi hänen puheessaan lukuvuoden alussa.

Jo lokakuun oppitunneilla Eetun paikallissijojen käyttö lisääntyi ja muuttui tarkemmaksi. Vaikka hän käyttikin allatiivista muotoja *Eimarile*, *mulle* ja *sulle*, osasi hän käyttää myös suomen yleiskielistä muotoa *välitunnille*. Allatiivin lisäksi Eetu käytti lokakuussa inessiiviä, elatiivia ja illatiivia suomen

yleiskielisessä muodossa. Allatiivin lisäksi hän taivutti vain kerran adessiivimuotoista sanaa niin, että hän liitti sanaan loppuheitollisen päätteän *-l* sanoessaan *minul*.

Jo marraskuusta alkaen Eetun kielenkäyttö suomea puhuessaan alkoi olla hyvin tarkkaa. Suurimman osan sanoista hän taivutti miettimättä ja ilman ongelmia. Vain harvat sanat tuottivat vaikeuksia. Esimerkiksi kuitenkin useimmiten helpolta vaikuttanut inessiivi sekä adessiivi aiheuttivat yllättäen Eetulle vaikeuksia, kuten hänen taivuttaessaan sanoja *puutyö* ja *tämä*: *puutöö* vrt. *puutöissä*, *tämällä* vrt. *tällä*. Myös allatiivin käytössä esiintyi välillä epätarkkuutta, kuten sanoissa *oma isälle* vrt. *omalle isälle* ja *välituntii*::, *aia* vrt. *välitunnille*. Suurin osa sanoista oli kuitenkin taivutettu suomen yleiskielen mukaisesti ja Eetu käyttikin runsaasti eri päätteitä puhuessaan suomea aineiston tunneilla. Elatiivia Eetu käytti jo lokakuussa ja myös marraskuussa (*puusta*) sekä edelleen tammikuussa ja ablatiivia hän käytti myös marraskuussa ja joulukuussa (*minulta*) sekä edelleen tammikuussa.

Illatiivin voisi ajatella olevan hankalin vironkieliselle suomenoppijalle, koska sen päätte on täysin erilainen virossa ja suomessa. Eetu on kuitenkin käyttänyt tarkasti suomen kieliopin mukaisesti illatiivia joulukuun alun oppitunnilla sanoessaan *mul jäi*, *(.) jäi kynä kotiin nyt*, *(.) uiih*. Illatiivin päätteän erilaisuudesta voisi toisaalta ajatella olevan jopa hyötyä. Kun päätte on täysin erilainen suomessa ja virossa, ei se välttämättä mene niin helposti sekaisin kieltä käytettäessä.

Useimmiten helposti taivutettava inessiivi on edelleen tammikuussa aiheuttanut joissain tilanteissa Eetulle hankaluutta. Tämä näkyi esimerkiksi koti-sanaa taivutettaessa. Oikea muoto olisi ollut *kodissa*, mutta Eetu käytti sanasta muotoa *kotil*. Samassa virkkeessä hän oli kuitenkin taivuttanut tarkasti sanan *kerros* elatiivissa *kerrosta*.

Helmikuussa adessiivin käyttö muuttui Eetun puheessa tarkemmaksi ja hän alkoi käyttää suomen adessiivin päätettä *-lla* huomattavasti aiempaa useammin. Muutkin paikallissijat alkoivat viimeistään helmikuusta lähtien olla Eetun puheessa hyvin tarkkoja. Eetu käytti enää vain harvoin loppuheitollista päätettä, jätti päätteän liittämättä tai liitti sanaan väärän päätteän. Eetun puhe paikallissijoja tarkasteltaessa oli helmikuusta lähtien hyvin tarkkaa, vaikkakin joitain poikkeuksia vielä sattui, kuten sanan *risteys* taivuttaminen inessiivissä maaliskuun oppitunnilla.

5.7.3 Eimar

Myös Eimar käytti lukuvuoden alussa paljon loppuheitollisia päätteitä nomineita taivuttaessaan. Esimerkiksi adessiivia käyttäessään sanat olivat loppuheitollisia, kuten *mul* ja *meil* tai sanoihin oli saatu malli luokan aikuiselta. Kuitenkin inessiivissä ja adessiivissa sanojen tarkka taivuttaminen onnistui välillä jo marraskuussa. Suomen kielen päätteet eivät kuitenkaan olleet vakiintuneet Eimarin

puheeseen ja hän saattoikin käyttää saman oppitunnin aikana sekä suomen yleiskielistä päätettä että loppuheitollisia päätteitä (*Virossa Tartossa, pahas kohas*).

Marraskuun puolella välissä Eimarin kielenkäytön tarkkuudessa oli kuitenkin nähtävissä muutosta. Vaikka Eimar käyttikin välillä loppuheitollisia päätteitä suomen kieltä puhuessaan, käytti hän kuitenkin useammin suomen yleiskielen mukaisia päätteitä. Erityisesti inessiivin ja adessiivin päätteiden käyttö oli marraskuun puolesta välistä eteenpäin selvästi aiempaa tarkempaa.

Tammi-helmikuussa tapahtui seuraava muutos suomen kielen käytössä ja tarkkuudessa. Aiemmin Eimar oli käyttänyt puheessaan lähinnä inessiiviä ja adessiivia. Tammikuun lopulla ja helmikuussa hän alkoi kuitenkin käyttää myös muita päätteitä ja heti alusta alkaen niiden käyttö oli usein tarkkaa. Tammikuun lopulla hän käytti elatiivia ja helmikuussa allatiivia sekä illatiivia. Vaikka Eimar käytti edelleen tunneilla jonkin verran viron kieltä, suomea puhuessaan päätteet olivat tammikuun lopusta alkaen lähes aina tarkasti suomen kieliopin mukaisia. Tämä kehitys jatkui lukuvuoden loppuun asti ja maaliskuussa suomen kielen käyttö oli nominien paikallissijoissa taivutuksen näkökulmasta hyvin tarkkaa.

5.8 Eri paikallissijojen käyttö määrällisesti kielenoppijan puheessa

5.8.1 Ebba

Paikallissijojen määrää laskiessa huomiota täytyy kiinnittää oppituntien sisältöön. Osalla oppitunneista aiheena on nominien taivutus, jolloin informantit ovat saaneet mallin sanojen tuottamiseen luokan aikuisilta. Tällöin he eivät ole sanoja joutuneet kovin paljoa itse miettimään, vaan monet sanoista on toistettu aikuisen perässä. Jos nämä tunnit lasketaan mukaan, käyttivät informantit paikallissijoja enemmän syys- kuin kevätlukukaudella. Tässä luvussa olen kuitenkin pyrkinyt jättämään pois sellaiset tapaukset, joissa paikallissijassa taivutettu nomini on joko tuotettu toisen henkilön perässä tai vaihtoehtoisesti luettu kirjasta, koska nämä tilanteet eivät kerro kielenoppijan kielitaidosta. Taulukossa 4. on kuvattu Ebban käyttämien paikallissijojen määrää. Koska täysin täsmällistä määrää luvusta on vaikeaa antaa johtuen laskentatavasta, on taulukossa käytetty lukujen väleinä 0–2, 3–5, 6–10, 11–15, 16–20 ja yli 20.

Ebban puheessa ei tapahdu suurta muutosta, kun verrataan paikallissijamuotoisten nominien käyttöä määrällisesti syys- ja kevätlukukaudella. Suurin muutos tapahtuu ensimmäisten kuukausien aikana, koska lukuvuoden alussa ja sen ensimmäisinä kuukausina Ebba ei käytä paljoa suomenkielisiä paikallissijaisia nomineja. Syyslukukauden loppua kohti mentäessä Ebba alkoi kuitenkin käyttää suomen paikallissijoja enemmän.

Kun Ebba alkaa taivuttamaan nomineja paikallissijoissa, käyttää hän puheessaan useimmin inessiiviä, jota hän käyttää kummankin lukukauden aikana laskentatavasta riippuen noin kymmenen kertaa. Toiseksi yleisimmin Ebba käyttää puheessaan adessiivia ja allatiivia, joita kumpaakin hän käyttää sekä syys- että kevätlukukaudella muutamia kertoja. Suurimpana erona lukukausien välissä on illatiivi, jota Ebba alkoi käyttää kevätlukukauden lopulla suomen kieltä puhuessaan.

TAULUKKO 5. Paikallissijat Ebban puheessa. Lukujen vaihteluväleinä on 0–2, 3–5, 6–10, 11–15, 16–20 ja yli 20.

<i>Sijamuoto</i>	<i>Syksy</i>	<i>Kevät</i>
<i>inessiivi</i>	6–10	6–10
<i>elatiivi</i>	0–2	0–2
<i>illatiivi</i>	0–2	3–5
<i>adessiivi</i>	3–5	3–5
<i>ablatiivi</i>	0–2	0–2
<i>allatiivi</i>	3–5	3–5

5.8.2 Eetu

Eetu käytti suomea puhuessaan sekä syys- että kevätlukukaudella runsaasti suomen paikallissijoja. Hän käytti molempina lukukausina kaikkia suomen kielen paikallissijojen päätteitä. Määrissä tapahtui kuitenkin jonkin verran muutosta lukukausien välillä. Syyslukukaudella hän käytti eniten inessiiviä ja adessiivia, kumpaakin noin kymmenen kertaa. Muita paikallissijoja hän käytti syksyn aikana yhdestä viiteen kertaa.

Keväällä suomen kielen paikallissijojen käyttö lisääntyi selvästi. Kevätlukukauden aikana Eetu käytti eniten adessiivia, jota hän käytti suomea puhuessaan yli kolmekymmentä kertaa. Toiseksi yleisin oli inessiivi noin 20 käyttökerralla. Elatiivin käyttö runsastui keväällä selvästi syksyn parista kerrasta 6–10 kertaan. Allatiivin, illatiivin ablatiivin käyttö pysyi syys- ja kevätlukukausina suunnilleen samana eli noin viidessä kerrassa jokaista sijamuotoa kohden. Taulukossa 5. on kuvattu Eetun käyttämien paikallissijamuotoisten nominien määrä.

TAULUKKO 6. Paikallissijat Eetun puheessa. Lukujen vaihteluväleinä on 0–2, 3–5, 6–10, 11–15, 16–20 ja yli 20.

<i>Sijamuoto</i>	<i>Syksy</i>	<i>Kevät</i>
<i>inessiivi</i>	6–10	16–20
<i>elatiivi</i>	0–2	6–10
<i>illatiivi</i>	3–5	3–5
<i>adessiivi</i>	6–10	yli 20
<i>ablatiivi</i>	3–5	3–5
<i>allatiivi</i>	3–5	6–10

5.8.3 Eimar

Myös Eimar käytti suomenkielisessä puheessaan eniten inessiiviä ja adessiivia syyslukukauden aikana. Kumpaakin hän käytti yllättävän paljon suomen kielen lähtötasoonsa nähden: inessiivisijaista nominia hän käytti syksyn aikana hieman yli kymmenen kertaa ja adessiivisijaista nominia hieman alle kymmenen kertaa. Näistä kuitenkin osaan on saatu malli luokan aikuiselta, eli kaikki taivutetut sanat eivät ole täysin Eimarin itsensä tuottamia. Näiden lisäksi hän taivutti nominia muutaman kerran elatiivissa ja illatiivissa. Ablatiivia ja allatiivia hän ei käyttänyt syyslukukauden aikana.

Kevätlukukaudella inessiivin ja adessiivin käyttö yllättäen väheni Eimarin puheessa verrattuna syyslukukauteen. Edelleen kuitenkin inessiivi ja adessiivi olivat yleisimmät paikallissijat Eimarin puhuessa suomea. Lisäksi kevään aikana itsenäisesti tuotetut paikallissijaiset nominat lisääntyivät Eimarin puheessa, eikä hän enää tarvinnut niiden tuottamiseen niin usein toiselta saatua mallia. Inessiivin ja adessiivin lisäksi Eimar käytti kevätlukukauden aikana muutamia kertoja elatiivi-, allatiivi- ja illatiivimuotoista nominia. Näin ollen ainoa hänen puheessaan lukuvuoden aikana esiintymätön nomini oli ablatiivi.

TAULUKKO 7. Paikallissijat Eimarin puheessa. Lukujen vaihteluväleinä on 0–2, 3–5, 6–10, 11–15, 16–20 ja yli 20.

<i>Sijamuoto</i>	<i>Syksy</i>	<i>Kevät</i>
<i>inessiivi</i>	11–15	6–10
<i>elatiivi</i>	0–2	3–5
<i>illatiivi</i>	0–2	3–5
<i>adessiivi</i>	6–10	3–5
<i>ablatiivi</i>	0–2	0–2
<i>allatiivi</i>	0–2	3–5

5.9 Päätevariantit puhutussa kielessä

Erilaisia paikallissijamuotojen päätevariantteja esiintyi kielenoppijoiden puheessa enimmäkseen kahdenlaisia: suomen yleiskielen mukaisia pitkiä päätteitä ja vironkielisiä tai suomen puhuttua kieltä vastaavia loppuheitollisia päätteitä. Lukuvuoden alkupuolella jokaisen informantin käyttämät paikallissijojen päätteet olivat suurimmalla osalla kerroista loppuheitollisia, mikä viittaa vironkielen vaikutukseen.

Lukuvuoden loppua kohti mentäessä informanttien käyttämien paikallissijojen päätteiden variaatio pieneni ja kaikki informantit käyttivät suurimmaksi osaksi suomen yleiskielen mukaisia sijamuotojen päätteitä. Mielenkiintoista on, että päätteet eivät muuttuneet takaisin loppuheitollisiksi. Koska viroa ensikielenään puhuvat osaavat käyttää lyhyitä loppuheitollisia päätteitä sijamuodoista, olisi voinut odottaa, että he alkavat niitä käyttää jossain vaiheessa lukuvuotta uudelleen. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan informantit käyttivät suomen yleiskielen mukaisia päätteitä ne opittuaan. Yleiskielen mukaisia päätteitä käyttäessään informantit pystyvät osoittamaan osaavansa suomen kieltä ja he ovat näin saattaneet haluta osoittaa oman suomen kielen taitonsa.

6 Lopuksi

Tämän tutkielman tarkoituksena oli tarkastella vironkielisten suomenoppijoiden kielenkehitystä paikallissijoissa taivutettuja nomineita tutkimalla. Tarkoitukseni ei ollut tutkia kielen kehittymistä virheiden kautta, vaan tutkin kolmen kielenoppijan puhuttua kieltä DEMfad-mallin avulla tutkien paikallissijojen ilmestymistä kieleen, niiden määrällistä käyttöä ja yhtenä osana myös paikallissijamuotoisten nominien tarkkuutta sekä päätteiden variaatiota.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että viron kielellä on suuri vaikutus suomen kielen oppimiseen. Sijamuodot ovat yksi suomen kielelle tyypillinen piirre, joiden oppimista viron kieli varmasti helpottaa, koska onhan vironkielessä samantapainen nominijärjestelmä ja sijataivutus kuin suomessakin. Lisäksi monet sijamuodoista taipuvat hyvinkin samaan tapaan kuin suomessa. Toisaalta viron kielen vaikutus hankaloitti suomen kielen oppimisen tutkimista. Sijamuotojen päätteet ovat suomessa ja virossa hyvin lähellä toisiaan. Illatiivissa ero on selkeämpi, mutta muut paikallissijojen päätteet eroavat toisistaan vain viron kielen loppuheiton osalta. Tästä johtuen välillä oli vaikeaa tai joissain tapauksissa jopa mahdotonta tietää, oliko jokin lausuma sanottu viroksi vai suomen puhekielellä. Toisaalta tällä ei tutkielman kannalta ole kovin suurta merkitystä, koska vaikka aineiston esimerkit olisi sanottu millä kielellä tahansa, olivat suomea ensikielenään puhuvalle useimmiten täysin ymmärrettäviä.

Toinen kielen kehittymisen tutkimista hankaloittanut asia oli kielenoppijoiden kirjoista tai muilta henkilöiltä ottama malli. Videoidusta aineistosta pystyi monessa tilanteessa tarkistamaan, onko lausuma itsenäisesti tuotettu vai onko se kirjasta luettu tai toisen henkilön perässä toistettu. Kaikissa tilanteissa tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista. Näitä kohtia olen suurimmaksi osaksi jättänyt ottamatta mukaan tutkielmaani joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Osittain toki nämäkin tilanteet kertovat kielenoppimisesta, mutta monissa tilanteissa kielenoppijat ovat toistaneet suoraan opettajan kysymyksestä saamansa vastauksen.

Tutkielmani informanteista yksi osasi suomea ennen lukuvuoden alkua. Saman oppilaan vanhemmista toinen puhui myös suomea. Kahden muun informantin suomen kielen taito oli lukuvuoden alussa heikompi ja rajoittui muutamiin sanoihin ja lausahduksiin. Kyseisistä informanteista kummankaan vanhemmat eivät osanneet suomea. Koska suomen kielen taidon lähtötaso oli informanteilla eri, eteni myös kielenoppiminen eri tahtia. Ebban ja Eimarin kielitaito oli suurimman osan lukuvuotta melko lähellä toisiaan ja eteni osittain myös saman tahtisesti. Esimerkiksi paikallissijassa taivutettua nominia kumpikin käytti suomen kieltä puhuessaan ilman toisen antamaa mallia ensimmäisen kerran lokakuussa. Molemmat toki käyttivät paikallissijoja jo syyskuussa, mutta

kyseiset kerrat olivat joko toisen perässä toistettuja tai kirjasta luettuja. Ebbasta ja Eimarista poiketen suomen kieltä jo lukuvuoden alussa jonkin verran osannut Eetu käytti itsenäisesti suomen kielen paikallissijoja jo syyskuussa.

Paikallissijojen tarkkuudessa suomen kielen näkökulmasta suurin muutos tapahtui loppuheitollisten päätteiden vähenemisessä kaikkien informanttien puheessa muuttuen vastaamaan suomen yleiskieltä. Lukuvuoden lopussa informanteista jokainen käytti suomea puhuessaan lähes aina suomen yleiskielistä paikallissijan päätettä. Näin siitä huolimatta, että viron kielen loppuheitollinen päätte oli yhtä hyväksyttävä käytettäessä suomen puhuttua kieltä. Muita muutoksia paikallissijojen käytön tarkkuudessa oli sijapäätteiden rohkeampi käyttö ja niiden lisääminen nominien perään. Syyslukukaudella informantit käyttivät useammin nominista taivuttamatonta nominatiivimuotoa tilanteessa, jossa sanaa olisi kuulunut taivuttaa jossain paikallissijassa. Lukuvuoden lopussa maaliskuussa ja huhtikuussa näitä ilmeni enää harvoin.

Tarkkuuden kannalta koko lukuvuoden ajan melko harvinaista oli kontekstissaan väärin sijamuotojen käyttäminen. Useammin sanaa käytettiin nominatiivissa kokonaan ilman sijapäätettä kuin että sitä olisi taivutettu virkkeeseen sopimattomassa paikallissijassa. Toki näitäkin lukuvuoden aikana ilmeni, mutta nekin vähenivät lukuvuoden edetessä.

Kaikkien informanttien yleisimmin käyttämät sijamuodot olivat inessiivi ja adessiivi. Kyseisten sijamuotojen määrällisessä käytössä ei ole havaittavissa yhdenmukaisuutta informanttien välillä: yhden informantin puheessa inessiivin ja adessiivin käyttö lisääntyi lukuvuoden edetessä, yhden puheessa ne pysyivät koko lukuvuoden määrällisesti suunnilleen samana ja yhden puheessa niiden käyttö väheni kevätlukukaudella verrattuna syyslukukauteen. Jokaisen informantin osalta voidaan kuitenkin todeta, että katsottaessa kaikkia paikallissijoja, lisääntyi niiden käyttö sitä mukaa, mitä pidemmälle lukuvuosi eteni. Informanteista lukuvuoden alussa suomea osannut Eetu käytti sekä syksyllä että keväällä kaikkia paikallissijamuotoja suomea puhuessaan. Informanteista Eimar käytti kevätlukukaudella kaikkia paikallissijoja ablatiivina lukuun ottamatta. Ebba ei käyttänyt ablatiivin lisäksi myöskään elatiivia. Jokainen informantti oppi kuitenkin käyttämään myös illatiivia suomen kieliopin mukaisesti, vaikka illatiivin päätte on paikallissijojen päätteistä ainoa, joka on selvästi erilainen suomen- ja viron kielissä.

Informanttien lukuvuoden alussa käyttämät paikallissijojen päätteet olivat suurimmaksi osaksi loppuheitollisia päätteitä. Lukuvuoden edetessä informantit alkoivat käyttämään enemmän suomen yleiskielen mukaisia paikallissijojen päätteitä. Tämä kehitys jatkui lukuvuoden loppuun asti. Päätteet eivät missään vaiheessa muuttuneet takaisin loppuheitollisiksi, vaikka sekin olisi ollut mahdollista. Loppuheitto on kuitenkin yleisesti käytössä suomen puhutussa kielessä ja koska aineisto oli kokonaan

kuvattu ja nauhoitettu, olisivat informantit voineet alkaa jossain vaiheessa käyttää loppuheitollisia päätteitä suomen puhekielen mukaisesti.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että aineiston jokaisen vironkielisen informantin puhuma suomen kieli kehittyi lukuvuoden aikana. Jokainen oppi käyttämään suomen yleiskielisiä paikallissijamuotojen päätteitä viron kielen loppuheitollisten sijaan. Jokainen informantti tuli rohkeammaksi suomen kielen käyttäjäksi ja näin ollen paikallissijamuotojen käyttö puheessa lisääntyi. Informantit alkoivat käyttämään myös useampia paikallissijoja Eetua lukuun ottamatta, joka käytti kaikkia suomen paikallissijoja jo lukuvuoden alkaessa.

Vaikka suomen kieltä joskus kuuleekin kutsuttavan vaikeaksi kieleksi ja yksi syy tähän on nominien taivutus ja sijamuotojen runsaus, paikallissijojen käytön näkökulmasta informantit oppivat suomen kieltä valmistavan opetuksen lukuvuoden aikana hyvin. Tässä toki suurena apuna on viron kielen samankaltainen nominijärjestelmä ja sijapäätteet. Vaikka viron kielen osaamisesta oli varmasti apua nominien taivuttamisen ymmärtämisessä, voisi sen myös ajatella osittain häiritsevän kielen oppimista, kun päätteet eivät kuitenkaan ole samat, mutta vironkielisilläkin päätteillä Suomessa pärjää. Kielenoppijoiden innokkuus ja halu oppia suomen kieltä näkyikin tässä. He ovat lukuvuoden aikana aktiivisesti pyrkineet käyttämään suomen yleiskielen mukaisia päätteitä puheessaan. Tässä kohdassa olisi voinut olettaa, että informantit olisivat alkaneet jossain vaiheessa lukuvuotta käyttämään enemmän loppuheitollisia päätteitä ja näin osoittaneet puhuvansa suomen puhekieltä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut kuten ei myöskään sitä, että informantit olisivat alkaneet käyttämään pronomineja *mulle* ja *sulle* puhuessaan itsestään ja muista. Näitä he käyttivät vain lukuvuoden alussa, mutta opittuaan käyttämään suomen yleiskieltä, puhuivat he enää harvoin *musta* tai *susta*. Yksi syy tähän saattaa olla se, että informantit haluavat suomea opittuaan tehdä selvän eron suomen- ja vironkielten välille ja näin osoittaa puhuvansa suomen kieltä.

Kielenoppiminen on monimutkainen ja pitkä prosessi. Voisi jopa sanoa, että se on ikuinen, eihän kieli ole koskaan valmis. Tutkielman perusteella voidaan kuitenkin todeta, että suomen kieli ja sen sijataivutus on mahdollista oppia melko lyhyessäkin ajassa. Jos olisin valinnut tutkielmani aineistoksi esimerkiksi Long Second -aineiston venäjän- tai jonkin muun kieliset, olisi kielenoppimisen prosessi todennäköisesti edennyt toisella tavalla. Tätä tutkielmaa voisikin jatkaa eteenpäin ottamalla aineistosta yhden tai useamman eri ensikielen edustajia ja tutkia heidän suomen kielitaidon kehittymistään paikallissijojen kautta. Näin saisi samassa tilanteessa ja samanlaista opetusta saaneiden eri kieliryhmien edustajien kielitaidon kehittymisestä vertailevaa tietoa.

Lähteet

Aineslähteet

LS = Long second: Suomen kielen kehittyminen alakoulun valmistavalla luokalla (2011-2016) - oppijankielikorpus.

Muut lähteet

- Aalto, Eija – Mustonen, Sanna – Tukia, Kaisa 2009: Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. *Vir.*, 113(3), s. 402–424.
- Alho, Irja – Kauppinen, Anneli 2013: *Käyttökielioppi*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1154. SKS: Helsinki.
- de Bot, Kees – Larsen-Freeman, Diane 2011: Researching Second Language Development from a Dynamic Systems Theory perspective. Teoksessa: *A Dynamic Approach to Second Language Development. Methods and techniques*. S. 6–24. John Benjamins Publishing company, Amsterdam.
- ELAN 5.4 = ELAN-ohjelma, versio 5.4. Saatavissa: <https://tla.mpi.nl/tools/tla-tools/elan/elan-description/>
- Ellis, Rod 2003: *Task-based Language Learning and Teaching*. Oxford University Press.
- EVK 2003 = Eurooppalainen viitekehys: Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. WSOY, Helsinki.
- Halonen, Mia 2009: Puhutun kielen variantit resurssina monikielisten koululaisten kirjoitelmissa [Variants of spoken language as a resource in essays by multilingual schoolchildren]. *Vir.*, 113(3), s. 329–355. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/virittaja/article/view/4201>.
- Housen, Alex – Kuiken, Folkert – Vedder, I. 2012: Complexity, Accuracy and fluency. Definitions, measurement and research. Teoksessa: *Dimensions of L2 Performance and Proficiency. Complexity, Accuracy and Fluency in SLA*. S. 1–20. Toim. Housen, Alex – Kuiken, Folkert – Vedder, I. John Benjamins: Amsterdam & Philadelphia.
- Housen, Alex – Kuiken, Folkert 2009: Complexity, Accuracy, and Fluency in Second Language Acquisition. *Applied Linguistics* 30/4, s. 461–473. [Verkkojulkaisu.] Oxford University Press. [Viitattu 21.2.2019.] Saatavissa: <https://academic.oup.com/applij/article-abstract/30/4/461/225923?redirectedFrom=fulltext>.
- ISK = *Iso Suomen Kielioppi*. Toim. Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho. SKS, Helsinki 2004.
- Jyväskylän yliopisto: Cefling. [Verkkojulkaisu. Viitattu 20.2.2019.] Saatavissa: <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/kivi/tutkimus/hankkeet/paattyneet-tutkimushankkeet/cefling/suom>.
- Kaivapalu, Annekatrin 2005: *Lähdekieli kielenoppimisen apuna*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Kajander, Mikko 2013: *Suomen eksistentiaalilause toisen kielen oppimisen polulla*. Jyväskylä Studies in Humanities 220. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.
- Kielen ja kirjallisuuden tutkimusryhmä: *Long second*. [Verkkojulkaisu. Viitattu 10.8.2018.] Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/kielen-ja-kirjallisuuden-didaktiikan-tutkimus/tutkimushankkeet/long-second/>
- Kielitoimiston ohjepankki: Taivutustyyppejä: olut, oluen, olueen, lyhyt, lyhyen, lyhyeen. [Verkkojulkaisu. Viitattu 23.2.2019.] Saatavissa: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/380>
- Kotilainen, Lari 2007: *Konstruktioiden dynamiikkaa*. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, Helsinki.

- Larsen-Freeman, Diane 1997: Chaos/complexity science and second language acquisition. *Applied Linguistics* 18.2, s. 141–165.
- Martin, Maisa 2022: Käyttötaajuus ja tarkkuus toisen kielen kehityksessä. Teoksessa: *Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä: Kielen rakenteet ja niiden käyttäjät Kirsti Siitosen tutkimuksellisinä kiintopisteinä. In search of the fingerprints of an applied linguist: Linguistic structures and their users as scholarly focal points in Kirsti Siitonen's career.* S. 81–102. Toim. Aarikka, Lotta – Katri Priiki – Ilmari Ivaska (toim.) AFinLA-teema / n:o 14.
- Martin, Maisa – Mustonen, Sanna – Reiman, Nina – Seilonen, Marja 2010: On Becoming an Independent User. Teoksessa: *Communicative Proficiency and Linguistic Development. Intersections between SLA and Language Testing Research. Eurosla Monographs 1.* S. 57–80. Toim. Bartning, Inge – Maisa Martin – Ineke Vedder. European Second Language Association.
- Mustonen, Sanna 2015: *Käytössä kehittyvä kieli. Paikat ja tilat Suomi toisena kielenä –oppijoiden teksteissä.* Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Palviainen, Åsa – Kalaja, Paula – Mäntylä, Katja 2012: Development of L2 writing: fluency and proficiency. *AFinLae Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 2012/4 S. 47–59. Toim. Meriläinen, Lea – Leena Kolehmainen – Tommi Nieminen. AFinLA-teema 4(2012).
- Remes, Hannu 2015: *Viron kielioppi.* Finn Lectura, Helsinki.
- Seilonen, Marja 2013: *Epäsuora henkilöön viittaaminen oppijansuomessa.* Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Siivelt, Keaty – Mustonen, Sanna 2013: Lähdekielen vaikutus ja kielitaitotasot: paikallissijojen kehitys oppijansuomessa. *Lähivörtlusi-Lähivertailuja*, 23(23), s. 341-370.
- SKS = Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Tilastokeskus: Ulkomaan kansalaiset. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html> (luettu 8.2.2019)
- Tilastokeskus: Vieraskieliset. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html> (luettu 8.2.2019)
- Tilastokeskus: Ulkomaalaistaustaiset. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html> (luettu 8.2.2019)
- VOPS 2015 = *Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.* [Verkkojulkaisu. Viitattu 20.2.2019.] Saatavissa: https://www.oph.fi/download/175613_perusopetukseen_valmistavan_opetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf
- Vir. = Virittäjä.

LIITE 1. Long Second -hankkeen litterointimerkit

- . laskeva intonaatio
- , tasainen tai vähän laskeva intonaatio
- ? nouseva intonaatio
- kesken jäänyt sana (j-) tai katkos puheen virrassa
- :: äänteen venytys

- KAPITA kovaääninen puhe tai huuto
- kapiTA painotus

- (.) mikrotauko (alle 0,5 sekuntia)
- (1.5) tauon pituus (sekunnin kymmenesosina)
- .mt maiskausäänne
- .hh sisäänhengitys
- hh uloshengitys
- .joo sana lausuttu sisään hengittäen
- (--) epäselvä sana tai jakso
- () puheenvuoro on epävarmasti kuultu
- £joo£ sana tai jakso lausuttu hymyillen (merkataan, jos erityisen huomiota herättävää)
- j(h)oo sana lausuttu nauraen
- (()) litteroijan kommentteja (ELANissa kommenttiraidalla, joka on alisteinen puheraidalle)

LIITE 2. Luettelo tutkielman taulukoista ja kuvista.

TAULUKOT:

TAULUKKO 1. Suomen kielen sijamuodot	12
TAULUKKO 2. Vironkielen sijamuodot	15
TAULUKKO 3. Suomen ja viron paikallissijat	16
TAULUKKO 4. Aineistossa esiintyvät vironkieliset oppilaat, heidän sukupuolensa, ensikielensä, taustamaa ja vanhempiensa suomen kielen taito ennen lukuvuoden alkua.	17
TAULUKKO 5. Paikallissijat Ebban puheessa	44
TAULUKKO 6. Paikallissijat Eetun puheessa	45
TAULUKKO 7. Paikallissijat Eimarin puheessa	45

KUVAT:

KUVA 1. ELAN 5.4 alkunäkymä	19
KUVA 2. ELAN 5.4 näkymä litteraateista videon käydessä	20
KUVA 3. ELAN 5.4 hakutoiminto	21

KUVIOT:

KUVIO 1. DEMfad-malli	22
-----------------------	----